

BEN KANE

ORLOVÉ
VE VÁLCE

1. DÍL TRILOGIE

VYŠEHRAĐ

ORLOVÉ
VE VÁLCE

BEN KANE

ORLOVÉ
VE VÁLCE

VYŠEHRAĐ

Z anglického originálu *Eagles at War*
vydaného nakladatelstvím Preface Publishing 2015
přeložila Jaroslava Hromadová
Ilustrace na obálce Michal Houba
Typografie Vladimír Verner
Odpovědná redaktorka Marie Válková
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1611. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 210 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Copyright © 2015 by Ben Kane
First published as *Eagles at War* by Preface Publishing,
an imprint of Cornerstone Publishing.
Cornerstone Publishing is a part
of the Penguin Random House group of companies

Translation © Jaroslava Hromadová, 2017

ISBN 978-80-7429-855-4

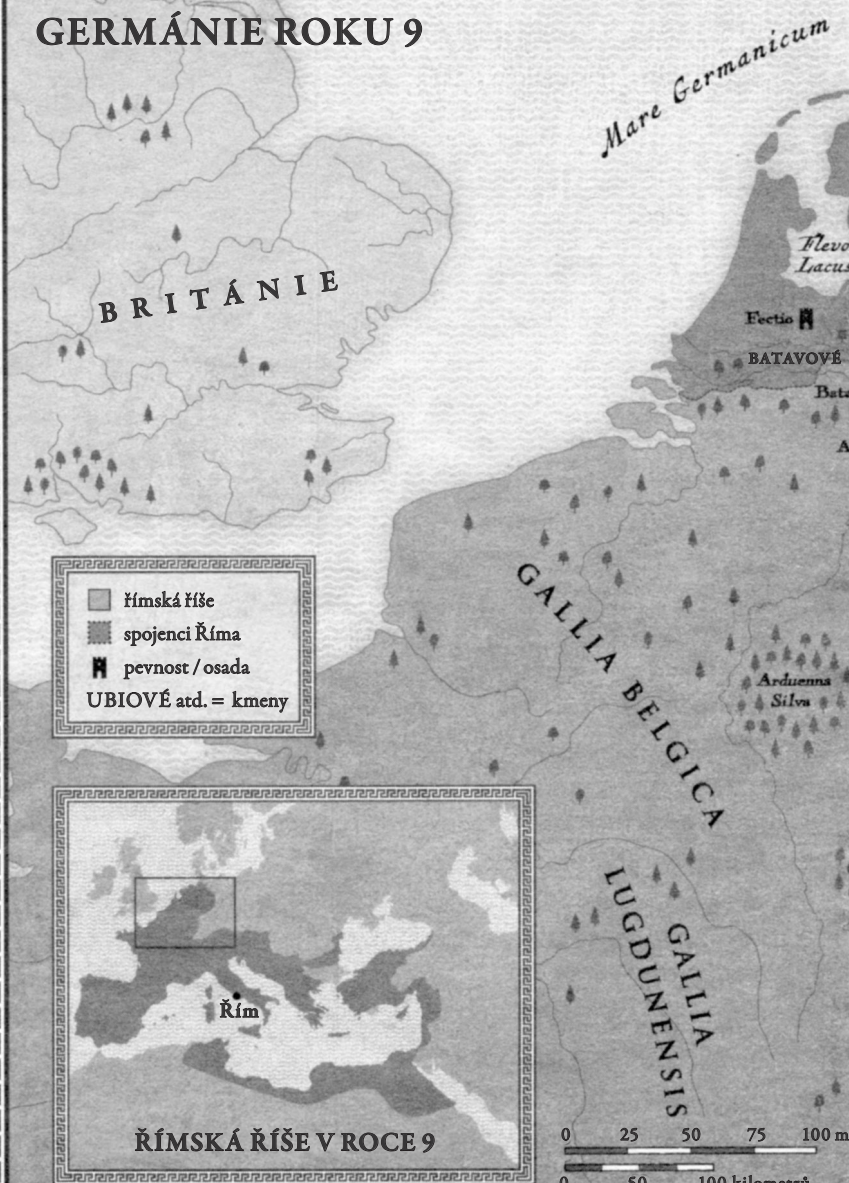
Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

*Tuto knihu věnuji svým čtenářům – každému z vás.
Pocházíte z celého světa, ze všech světadílů kromě Antarktidy*.
Vaše přízeň mi umožňuje být spisovatelem na plný úvazek
a věnovat se práci, kterou miluji.*

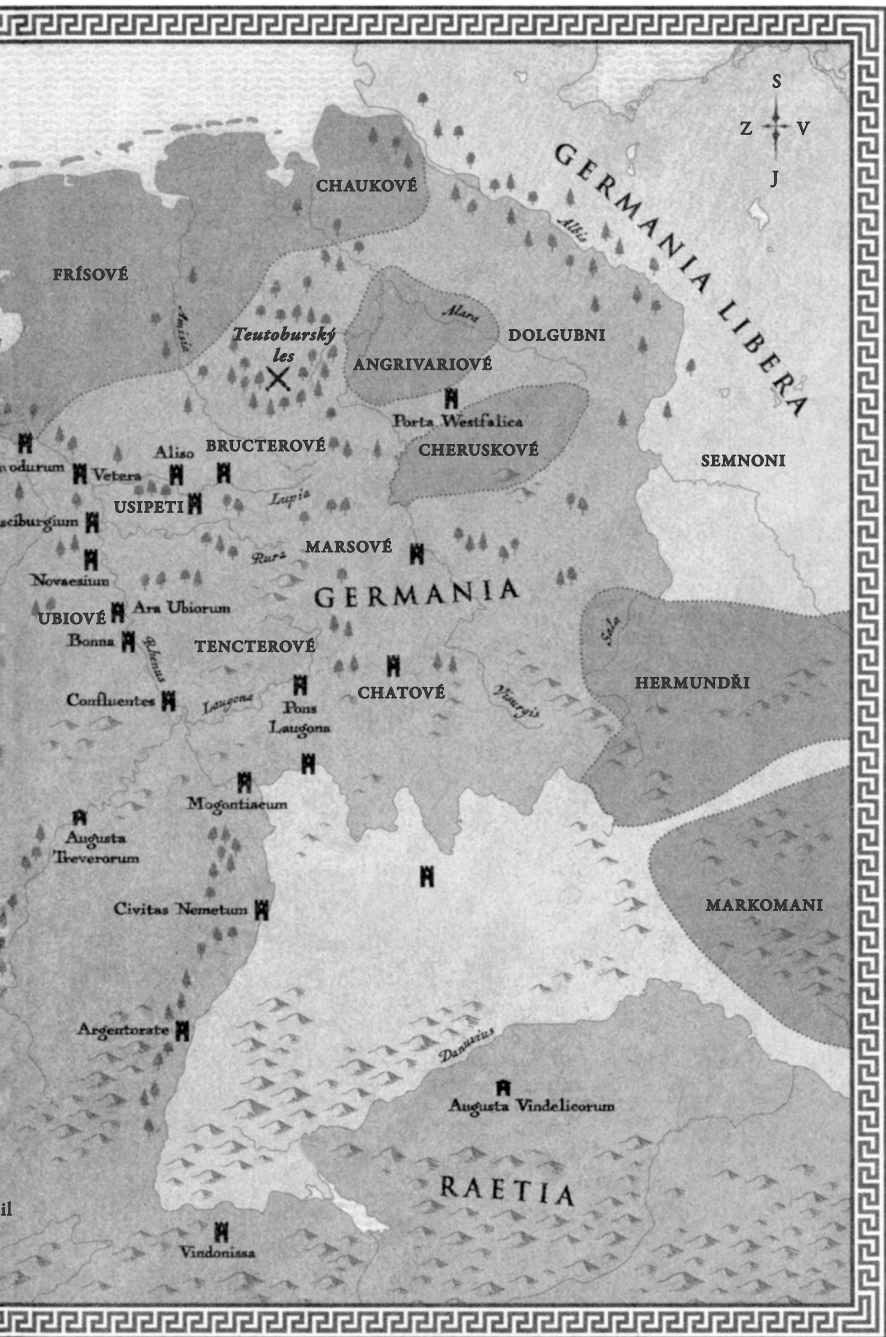
Za to vám z celého srdce děkuji.

* Pokud jste pracovali v Antarktidě a četli tam mé knihy, dejte mi prosím vědět.

GERMÁNIE ROKU 9

„*Quintili Vare, legiones redde!*“
(Quintilie Vare, vrať mi mé legie!)

Reakce císaře Augusta na zprávu o Varově osudu,
jak ji zaznamenal Suetonius

ÚVODNÍ SLOVO AUTORA

Bitva v Teutoburském lese, nebo také Varova zkáza, se odehrála na území dnešního Německa v září roku 9. Během dokonale provedeného přepadení tam příslušníci germánských kmenů zmasakrovali tři římské legie. Tato porážka se řadí k největším, jaké kdy Řím utrpěl, a stala se jedním z důvodů, proč se římská říše nikdy nepokusila Germánii dobýt.

Všechny mé knihy vznikly díky posedlosti římskými dějinami a ani tato není výjimkou. Bylo vzrušující sbírat materiál a potom psát o příčinách tohoto střetnutí, o bitvě samotné i o jejích důsledcích. Dvakrát jsem navštívil místa, kde boj probíhal, i četná německá muzea. Pohled na výstroj, zbraně, mince, a dokonce na kosti legionářů, kteří tam položili život, nejen podnítil mou představivost, ale zasáhl i mou duši.

Orlové ve válce, první díl chystané trilogie o „římských orlovích“, pojednává o zničení Vara. Přestože je to fikce, vystupují v ní historické postavy a vychází ze skutečné události. Věřím, že i vy zatoužíte ponořit se do tohoto neuvěřitelného příběhu, připomenout si, proč legenda o Římu stále přetrvává, a zažít s Varovými legionáři během Arminiova přepadení hrůzy, které se odehrály jednoho deštivého dne.

Ben Kane
duben 2015

Prolog

Germánie, rok 12 před Kristem

Chlapec tvrdě spal, ale neustávající třesení za rameno ho nakonec probudilo. Otevřel rozespalé oči a zjistil, že se nad ním někdo sklání. Ve slabém světle lampy uviděl otcův obličej – vousatý, rámovaný copánky. Vypadal děsivě a chlapec se lekl.

„Neboj se, medvídku. Nejsem duch.“

„Co se děje, otče?“ zamumlal.

„Musím ti něco ukázat.“

Za otcovou mohutnou postavou stála matka. I přes šero a rozespalost poznal, že je smutná. Znovu se podíval na otce. „Matka jde taky?“

„Ne. Tohle je jen pro muže.“

„Je mi teprve sedm.“

„To nevádí. Chci, abys to viděl. Vstaň a oblékni se.“

Otcovo slovo bylo zákonem. Chlapec vyklouzl zpod teplé medvědí kůže a zasunul nohy v ponožkách do bot, které mu stály u postele. Našel pláštěnku, kterou používal jako druhou přikrývku, a přehodil si ji přes ramena. „Už jsem hotový.“

„Tak pojď.“

Když míjeli matku, vztáhla k nim ruce. „Segimere. Není to správné.“

Otec se otočil. „Musí to vidět.“

„Je na to moc malý.“

„Nehádej se se mnou, ženská! Bohové to vidí.“

Matka uraženě našpulila rty a ustoupila.

Chlapec se tvářil, že to neslyší ani nevidí. Když šel za otcem, proklouzl kolem spících otroků, hořícího ohně, nádobí

na vaření a dřevěných truhlic. Uprostřed domu byly proti sobě dvoje dveře. Z opačného konce přicházel zápach a různé zvuky dobytka, prasat a ovcí.

Otec odložil lampu a vyšel ven. Ohlédl se a pobídl ho. „Pospěš si.“

Hoch zamířil ke dveřím. Nad hlavou jim sice zářily hvězdy, ale přesto mu noc připadala temná a hrozivá. Nelíbilo se mu to, otec však na něj kývl. Vyšel ven a zhluboka se nadechl ledového vlhkého vzduchu. Studil ho v nose a připomnělo mu to, že už se pomalu blíží zima. „Kam jdeme?“

„Do lesa.“

Znervózněl. Ve dne chodil do lesa rád, protože si mohl hrát s kamarády na lovce nebo soutěžit, kdo je nejlepší stopař vysoké zvěře. Jenže v noci v lese ještě nebyl. Teď to byl temný svět plný duchů, divokých zvířat a bohové vědí, čeho ještě. Mnohokrát ho probudili vlci vyjící na měsíc. Co když nějaké potkají?

„Přidej!“ Otec už byl kus před ním na pěšině, která vedla od vesnice.

Teď když zůstal sám a dostal ještě větší strach z toho, co se nachází za domy, rychle vyrazil za otcem. Chtěl se zeptat, jestli by se ho mohl chytit za ruku, ale věděl, jakou by dostal odpověď. Tak se aspoň snažil jít těsně vedle něj. Pocit bezpečí mu také dodával Segimerův dlouhý meč. Dokazoval, že je to zámožný člověk. Jak mu při chůzi narážel do stehna, připomínal chlapci, že otec je neohrožený bojovník a vyrovná se ostatním příslušníkům kmene nebo je dokonce předčí.

Když se mu vrátila odvaha, zeptal se: „Co tam budeme dělat?“

Segimer se na něj podíval. „Zúčastníme se obětování bohům, jaké jsi dosud neviděl.“

V chlapci se mísilo vzrušení se strachem. Chtěl vědět víc, ale vzhledem k tomu, že otec mluvil přísně a spěchal, raději mlčel. Nejdůležitější bylo, aby s ním držel krok. Cestou mezi chýšemi jim pod nohama čvachtalo bláto. Když míjeli jedno obydlí, zaštěkal pes a ostatní se k němu přidali. Bez ohledu na ten rámus zůstával ve vesnici klid. Všichni spí, uvědomil si chlapec. Už bylo hodně pozdě. Vzrušeně se usmíval. Zůstat vzhůru a zúčastnit se svatební hostiny přátel to nic nebylo, ale jít do noční tmy, dokonce do lesa, to je teprve dobrodružství. A navíc doprovázel otce, který pro něj byl nedostižným vzorem. Segimer nebyl zlý ani

krutý jako otcové některých kamarádů, ale neměl s ním mnoho společného. Byl odměřený. Nedostupný. Pořád měl spoustu práce s ostatními vůdci kmene. Nebo byl na lovu či bojoval proti Římanům. Tentokrát si to musím užít, pomyslel si chlapec.

Cesta vedla do lesa, který se táhl na jih od jejich vesnice. Segimer řekl synovi, že celé území kmene Cherusků pokrývají lesy, ale kolem větších vesnic jich spousta vykáceli, aby mohli obdělávat půdu. Směrem na východ a na západ se na malých polích pěstovalo obilí, zelenina a píce pro dobytek. Lesy na jihu poskytovaly dřevo na topení, vysokou zvěř, divočáky a posvátná místa, kde se kněží radili s bohy.

Na jedno takové teď určitě jdeme, napadlo chlapce a znovu zneklidněl. Byl moc rád, že otec nevidí, jak se třese strachy. Nikdy se neodvážil vejít do takového hájku. Jednou se s kamarády vydali tak daleko, že uviděli vchod do jednoho z nich. Rohaté lebky dobytka přibité na stromy je tak vystrašily, že se mlčky odplížili do vesnice. Dnes v noci jdou rozhodně dál. Jakmile se ocitli v lese, ucítil, že mu po zádech stéká pot. Buď statečný, povzbuzoval se. Teď ani později nemůžeš dát najevo, že se bojíš. Kdyby to poznali, zahanbil bys rodinu a otce.

Najednou zpoza stromu vyšla postava. I přes veškerou snahu leknutím poskočil. Člověk v pláštěnce vyzbrojený kopím zvedl ruku a pozdravil. „Buď zdrav, Segimere.“

„I ty, Tudre.“

Hoch se uklidnil. Tudrus byl jeden z otcových nejvěrnějších bojovníků a znal ho odmalička.

„Tys probudil malého medvěda.“

„Ano.“ Segimer pohládl chlapce po rameni a ten mu za to byl vděčný.

„Jsi připravený, hochu?“ zeptal se Tudrus.

Chlapec nevěděl, s čím souhlasí, ale přikývl.

„Dobrá.“

Segimer se podíval na pěšinu, co vedla od západu a protínala tu, po níž přišli z vesnice. „Dorazí ještě další?“

„Všichni už jsou tady. Bojovníci z kmene Bructerů, Chattů, Angrivariů a Tencterů. Své vůdce poslali dokonce i Marsové.“

„Donara potěší, že sem přišlo tolik lidí,“ prohlásil Segimer a pohlédl na oblohu. „Měli bychom si pospíšet. Měsíc brzy vyjde na obzor. A kněží rozhodli, že tehdy musejí zemřít.“

Tudrus souhlasně zamručel.

Tehdy musejí zemřít. Chlapec potlačil neklid, ať už ta slova znamenala cokoli, a soustředil se na to, aby stačil otcí.

* * *

BÚÚÚÚÚÚÚÚ!

Chlapec sebou vyděšeně trhl. Rychle se vzpamatoval, ale všiml si, že Tudrus vedle něj se usmívá. Otec se zamračil a naznačil očima, že se už nemá hýbat.

BÚÚÚÚÚÚÚÚ! BÚÚÚÚÚÚÚÚ!

Tentokrát se nepohnul. Ten podivný zvuk musel vydat roh, na který zatroubil kněz, ale stejně měl pocit, jako by příchod do hájku oznamoval nějaký démon nebo bůh. Uplynulo deset vteřin, potom dvacet, a pořád se nikdo neobjevoval. Chlapec přelétl očima zleva doprava po temném prostoru, který byl ještě děsivější, než si představoval. Už cesta do něj byla strašidelná – točitá, blátivá, po obou stranách lemovaná močálem. A klenutá brána z hrubě tesaného dřeva pobitá lebkami dobytka nebyla o nic lepší. Ale až při pohledu na posvátný kruh z dubů o průměru padesáti kroků, kde čekali s otcem, Tudrem a velkou skupinou bojovníků, se mu sevřel žaludek.

Uprostřed se tyčily dva oltáře, obrovské kusy kamene, které jako by vytesaly obři. Na jednom stála pohřební hranice. Na povrchu druhého byly vidět zlověstné červenohnědé skvrny. Před oltáři plál veliký oheň, jediný zdroj světla v háji. Na jednom ze dvou stolů vedle něj ležely řady nástrojů s ostrými i zubatými okraji, háků, kleští a kladívek. Druhý byl prázdný. Z jeho čtyř nohou visely provazy, o jejichž účelu nebylo pochyb.

Chlapec očekával, že tam přivážou nějaké zvíře. Při náboženských obřadech, které zažil ve vesnici, se bohům obětoval dobytek nebo ovce. Jednou byl svědkem – a málem mu při tom praskl bubínek – jak obětovali divočáka. Pořád slyšel jeho řev.

BÚÚÚÚÚÚÚÚ! BÚÚÚÚÚÚÚÚ! BÚÚÚÚÚÚÚÚ! Ten zvuk se ozýval z místa za oltáři.

„Už přicházejí,“ zašeptal otec.

Chlapec byl zvědavý, a tak si stoupl na špičky a natahoval krk, aby líp viděl.

Z lesa vycházel průvod. V jeho čele šli dva kněží v hábitech a troubili na dobytčí rohy. Za nimi přiváděli kněžští pomocníci dvě nádherné klisny, které táhly vůz, v němž stál starý shrbený kněz. Hlavu měl skloněnou a chlapec věděl, že poslouchá zvuky, jež vydávají posvátní koně. Z jejich řehtání se dají vyčíst důležité vzkazy od bohů. Za vozem kráčeli další čtyři kněží a troubili na rohy, ale chlapcovu pozornost upoutaly zbědované postavy, belhající se za nimi.

Osm mužů, svázaných k sobě za krky a zápěstí. Sedm z nich mělo přepásané našedlé tuniky nad kolena. Poslední měl červený oděv a on jediný měl přilbici s nápadným příčným hřebenem a červeno-bílým chocholem z peří.

„Římáni,“ zašeptal chlapec v úžasu. Už jednou viděl těla nepřátel jeho lidu. To když zůstala ležet potom, co jeho otec a další bojovníci přepadli římskou hlídku. Tohle byli první Římané, které viděl živé. Byli však zranění. I na tu vzdálenost a v šeru byly patrné rány a šrámy, které jim pokrývaly těla. Za Římany pochodoval tucet statných pomocníků, ozbrojených dlouhými kopími.

Chlapci se udělalo špatně od žaludku. Ať se těm mužům stalo cokoli, nebylo to dobré.

Otec mu pevně stiskl rameno a sklonil se mu k uchu. „Vidíš ty padouchy?“

Přikývl.

„Římáni mají úplně jiné zájmy než my, chlapče. Jejich říše se rozprostírá dál, než kam člověk dojde za rok, ale to jim nestačí. Pořád hledají další země, které by zabrali. Jejich vládce Augustus“ – otec to slovo vyštěkl – „už desítky let touží vládnout i nám. I našim bratrům Chattům, Marsům a Angrivariům. Chce z nás udělat své poddané, rozdrtit nás navždy pod botami svých vojáků. To se mu nesmí podařit!“

„Nesmí, otče,“ souhlasil chlapec a vzpomněl si, co se stalo nedávno, když sem Římané přišli. Nedalekou vesnici vypálili, mnoho lidí povraždili, mezi nimi i jeho tetu a dva bratrance. „Zastavíme ho.“

„Zastavíme ho i jeho proklaté legie. Tak budu přísahat s ostatními bojovníky. Donar bude naším svědkem.“ Usmál se na chlapce, což dělal jen vzácně. „I ty budeš přísahat.“

Chlapce to udivilo. „Já, otče?“

„Ano, malý medvěde. Proto jsi tady.“ Segimer si přiložil prst na ústa a pak ukázal rukou.

Trubači se postavili po stranách oltářů a zmlkli. Zraky všech se upřely na starého kněze, který sestoupil z vozu a šoural se na místo u ohně. Koně odvedli pryč a zajatce pomocníci dostrkali až ke stolům.

„Děkujeme ti, velký Donare, že nad námi bdíš.“ Kněz hovořil silným hlasem, přestože vypadal tak křehce. „Tvé hromy nás chrání a tvé bouřkové mraky nám přinášejí déšť, bez kterého by nám uschla úroda. Když bojujeme proti nepřátelům, tvá síla nám pomáhá a za to ti nepřestáváme být vděční.“

Shromáždění muži souhlasně mručeli, sahali si na amulety ve tvaru kladiva a tiše se modlili.

„V posledních letech jsme potřebovali tvou pomoc každé léto. Tahle havěť,“ kněz ukázal dlouhým nehtem na zajatce, „přišla po tisících, aby zničila naši zem. Nikdo není v bezpečí před pustošením Římanů a jejich krvelačností. Muže, ženy, děti, starce i nemocné zabili nebo odvěkli do otroctví. Vypálili nám vesnice a uloupili úrodu.“

Bojovníci to rozzuřeně komentovali. Chlapec zaznamenal, jak otec pevně sevřel meč, až mu zbělely klouby na prstech. I on sám pocítil nával vzteku. Tetu a její syny – své bratrance – měl moc rád. Tyhle Římany je třeba potrestat.

„Velký Donare, dnes v noci jsme se sešli, abychom ti přinesli oběť,“ pronesl kněz. „Abychom tě požádali o pomoc v boji proti nájezdníkům. Abychom zajistili, že prchnou poražení na druhý břeh řeky, které rádi říkají Rhenus. Abychom zajistili, že až tam budou, do naší země a k nám se už nikdy nevrátí.“

„DONAR!“ vykřikl Segimer.

„DO-NAR! DO-NAR! DO-NAR!“ odpověděli mu bojovníci. Chlapec se k nim přidal, ale jeho pisklavý hlas zanikl v ohlušujícím chóru. „DO-NAR! DO-NAR! DO-NAR!“

„Přísahaňte,“ poručil kněz, když se utišili.

Chlapec byl moc pyšný, že jako první předstoupil jeho otec Segimer.

„Já, Segimer z kmene Cherusků, přísahám před Donarem, že neustanu, dokud Římany navždy nevyženeme z naší země. Ať mě bohové ztrestají, jestli z této cesty sejdu.“

Kněží mlčky sledovali, jak bojovníci, jeden po druhém, slibují, že neustanou, dokud nepřítel nezaženou na druhou stranu řeky. Chlapec přišel na řadu jako poslední. Před tolika muži byl nervózní, hlas se mu trochu třásl, ale naštěstí se mu nikdo nesmál ani se na něj nezlobil. Kněz dokonce souhlasně přikývl, a když se vrátil k ostatním, otec mu stiskl rameno.

Kněz ukázal rukou a čtyři pomocníci se chopili nejbližšího zajatce, malého Římana s kulatým obličejem, a strkali ho dopředu. Přitom do něj kopali. Bez okolků s ním mrštili na prázdný stůl a přivázali ho za ruce a za nohy.

Nastalo uctivé ticho a bylo slyšet Římanovo nařikání.

Chlapec pořád netušil, co se stane. Ale když se podíval na tváře kolem sebe, tak tvrdé a kruté, pochopil. Znovu pohlédl na stůl a na oběť, která tam ležela.

Starý kněz vybral zahnutý železný hák a zvedl ho do výšky. „Římani bez očí budou slepí. Neuvidí léčky našich bojovníků ani tajné tábory.“

Přítomní rozzuřeně zavylí. Určitě ho...? V chlapci zatrnulo.

Když přistoupil kněz, dva pomocníci drželi Římanovi hlavu, aby s ní nemohl hýbat. Jeho sténání ještě zesílilo.

Hluboký hlas začal vykřikovat jazykem, kterému chlapec nerozuměl. Byl to Říman v přilbici a tlačil se dopředu, jak mu pouta dovolila. Hovořil ke knězi, ke shromážděným bojovníkům, k pomocníkům.

„Co říká, otče?“ zeptal se chlapec šeptem. „Tudre?“

„Že to jsou vojáci,“ zasyčel Segimer. „Čestní muži, co si nezaslouží, aby se s nimi zacházelo jako se zvířaty. Žádá, aby je popravili důstojně.“

„Má pravdu, otče?“

Segimerovy oči připomínaly dva kousky ledu. „Zabili tvé bratrance důstojně? Nebo tvou tetu? Nebo spoustu bezbranných vesničanů, kteří taky toho dne zemřeli?“

Chlapec nevěděl, jak jeho příbuzní zemřeli. Ani nechápal všechno, co starší děti říkaly o zvěrstvech Římanů, ale věděl jistě, že vykuchat těhotnou ženu je příšerná věc. Zatvrdil se. „Ne, otče.“

„Proto zemřou jako zvířata.“

Nezaslouží si nic lepšího, pomyslel si chlapec.

Říman najednou přestal křičet, protože ho několik pomocníků srazilo na zem a do úst mu vrazili roubík. Potom se kněz sklonil nad mužem na stole. Vzduch prořízlo příšerné zaječení. Bylo neuvěřitelně pronikavé. Kněz položil něco malého, červeného a vlhkého vedle muže a jeho křik trochu polevil. Za okamžik znovu zesílil na předchozí úroveň, když kněz zaryl hák muži do druhého oka.

Kněz zvedl do výšky na zakrvácené dlani dvě malé oční koule a otočil se k bojovníkům. „Oslepený Říman nás neuvidí. Velký Donare, přijmi tuto oběť.“

„DO-NAR! DO-NAR! DO-NAR!“ křičel chlapec, až z toho málem ochraptěl.

Jakmile kněz hodil oči do ohně, vyšlehly plameny.

„DO-NAR!“ zvolali bojovníci.

Kněz odložil hák a vybral si nůž s dlouhým ostřím. Zasunul ho oběti do úst a na ruce se mu vyřinula tmavá krev. Muž tlumeně vykřikl a škubal sebou.

„Říman bez jazyka nemůže lhát.“ Kněz hodil kus masa do plamenů.

Chlapec zavřel oči. Zajatec musí zemřít, pomyslel si. Možná je to ten, co zabil bratrance. Otec ho dloubl loktem do žeber a přinutil ho tak, ať se dívá dál.

„DO-NAR!“

Kněz vrazil Římanovi nůž do prsou a otáčel s ním. Muži škubala chodidla stále rychleji, ale pak se ten pohyb zpomalil. Ve chvíli, kdy kněz nůž vytáhl, aby si vzal pilku, přestala se pohybovat úplně. Zanedlouho kněz otevřel muži hrudní koš a vysvobodil srdce ze spleti cév, které ho obklopovaly. Zamával na bojovníky malým krvavým předmětem jako válečnou trofej. „Říman bez srdce nemá odvahu. Ani sílu.“

„DO-NAR! DO-NAR! DO-NAR!“

Chlapec byl za ten pokřik vděčný. Přestože Římány nenáviděl, z toho představení se mu zvedal žaludek. Přivřenýma očima sledoval, jak tělo oběti hodili na hranici a zapálili ji a jak druhý, třetí a čtvrtý Říman skončili stejně jako ten první.

Po chvíli Segimer zavrčel: „Na všechno se dívej.“

Neochotně poslechl.

„Víš, jak zemřel tvůj bratranec?“ pošeptal mu otec do ucha a on ucítil jeho horký dech.

Chtěl odpovědět, ale jazyk ho vůbec neposlouchal. Zavrtěl hlavou.

„Snažil se chránit matku, tvou tetu. Jenže byl ještě dítě, tak ho Římani snadno odzbrojili. Předklonili ho a jeden z nich mu zabodl do zadku kopí a zarazil mu ho dál do těla. Ale ti zločinci mu ho nezasunuli dostatečně daleko, aby ho na místě zabili. Nechali ho žít, aby viděl, jak mu vraždí bratra a znásilňují matku.“

Chlapci stékaly po tvářích horké slzy. Plakal vzteky i strachy, ale otec ještě neskončil.

„Chudák tvůj bratranec ještě žil, když jsme toho večera dorazili do vesnice. A jeho otec, tvůj strýc, musel ukončit jeho život.“ Segimer vzal synka za bradu a přinutil ho, aby se na něj podíval. „Taková zvířata jsou Římani. Chápeš to?“

„Ano, otče.“

„Chtěl bys, aby se něco takového stalo tvé matce nebo mladšímu bratrovi? Babičce?“

„Ne!“

„Tak uznej, že obětovat takhle Římany Donarovi je správná věc. Nutná věc. Se souhlasem boha je musíme porazit.“

„Rozumím, otče.“

Segimer mu pohlédl do očí, ale chlapec neodvrátil zrak. Nakonec otec přikývl.

Sledoval bedlivě zbytek toho krvavého obřadu. Obětní stůl pokrývaly chuchvalce sražené krve, vzduchem se rozléhal jelekot a byl cítit nasládlý pach pálicího se masa. Když se chlapci obrátil žaludek, přinutil se pomyslet na bratrance, nabodnutého na kopí, který se dívá, jak mu mučí bratra a matku. Ty výjevy přehlušily všechno ostatní. Rozzuřily ho natolik, že si přál popadnout knězův nůž a vrazit ho do římského masa.

Tuhle noc si budu pamatovat do smrti, přísahal si. Donar je mi svědkem, že jednoho dne dám Římanům lekci, na jakou nikdy nezapomenou.

Tak přísahám já, Ermin z kmene Cherusků.

ČÁST PRVNÍ

Jaro roku 9

Hranice Germánie

Kapitola první

Arminius seděl na nádherném hnědákově a sledoval, jak osm *turmae* jeho jezdeckta kluše dokola po rozlehlém cvičišti před opevněným táborem Ara Ubiorum. Bylo příjemné svěží ráno. Poslední známky zimy zmizely a úrodná půda kolem tábora už se zelenala. Nad hlavami jim létali skřivani, ale jejich zpěv zanikal v dusotu koňských kopyt na tvrdé zemi a v hlasitých povelch Arminiových nižších důstojníků.

Jeho oblečení, stejně jako oblečení vojska, se skládalo z římských i germánských součástí: drátěná košile a postříbřená jezdecká přílbice kontrastovaly s vlněnou pláštěnkou, tunikou, vzorovanými kalhotami a botami ke kotníkům, jaké nosili Germáni. Na zdobeném pásu přes rameno mu visel pěkný dlouhý jezdecký meč. Byl v nejlepších letech – vysoký, silný a pohledný s pronikavými šedými očima, černými vlasy a hustým plnovousem stejné barvy.

Pět set cheruských bojovníků tvořilo jezdecký útvar *ala*, který se připojil k sedmnácté legii. Sloužili jako zvědové, chránili křídla pochodujícím legionářům, ale mohli být nasazeni do boje. To vyžadovalo pravidelný výcvik a Arminius teď dohlížel na jeho průběh. Sledoval tato cvičení bezpočtukrát a znal každý pohyb. Jeho skvěle vycvičení jezdci nedělali mnoho chyb, a tak po chvíli začala jeho mysl těkat. Včera za ním přijel náčelník z vesnice na druhém břehu řeky Rhenus a rozčiloval se kvůli nové římské dani. Arminius se s takovým odporem nesetkal poprvé. Tady v Galii sloužili v pomocném vojsku pouze Germáni. Byli dobře placení a se svým postavením spokojeni. S Germány na druhém břehu řeky to bylo úplně jinak.

Guvernér Varus a jeho souputníci si s tou nespokojeností nedělají těžkou hlavu, pomyslel si Arminius. Podle nich romanizace Germánie probíhá, jak má. V rozsáhlé oblasti sto padesát mil široké a sahající přes tři sta mil do vnitrozemí se nacházela spousta trvalých i provizorních vojenských táborů. Přínejmenším polovina místních kmenů byla na straně Říma nebo s ním měla uzavřené smlouvy. Kromě občasných šarvátek tu už několik let panoval klid. Legie zde každé léto vydláždily nové silnice. Osada Pons Laugona byla na nejlepší cestě stát se prvním římským městem na východ od řeky Rhenus s *forem*, městskými domy a kanalizací. A další komunity se nemohly dočkat, až budou jeho příkladu následovat. Dokonce i ve vesnicích se konaly pravidelné trhy. Do kmenové společnosti pronikalo římské právo. Úředníci z Ara Ubiorum a dalších táborů západně od řeky Rhenus teď podnikali pravidelné cesty na druhý břeh, aby řešili spory o půdu a další právní záležitosti.

Arminius věděl, že tyhle společenské změny některé náčelníky popouzejí, ale dost jich bylo spokojených. Především proto, že se jim zvýšila životní úroveň. Legionáři potřebovali spoustu jídla, pití a oblečení. Sedláci, kteří žili poblíž táborů, jim prodávali dobytek, obilí, zeleninu, vlnu a kůži a jejich ženy zase šaty, a pokud byl zájem, i své vlasy. Zajatce z bojů s ostatními kmeny mohli prodat jako otroky a pěkné peníze utržili za ulovená divoká zvířata, co se používala pro zábavu v amfiteátrech vojenských táborů. Mladí muži mohli vstoupit do římské armády a uniknout tak nudnému životu na statku. Podnikavci otvírali vedle vojenských základů hostince, popřípadě v táborech pracovali.

Ano, být součástí říše přináší spoustu výhod, připustil Arminius, ale byly draze vykoupené. Především měli absolutního vládce, takzvaného císaře Augusta, jehož museli všichni poslouchat a uctívat ho skoro jako boha. Germánské kmeny měly své vůdce, ale vnímaly je jinak než Augusta. Vážily si jich. A pravděpodobně se jich i bály. A snad je ctily. A možná je milovaly. Ale povyšovali se nad ostatní? To nikdy. Náčelník, který se choval, jako by byl lepší než ostatní, nezůstal v čele kmene dlouho. Bojovníci ho následovali, protože si ho vážili, ale když z nějakého důvodu názor na něj změnili, odešli od něj nebo začali podporovat jiného náčelníka. Arminius si jako náčelník

Cherusků velice dobře uvědomoval, že si jejich podporu musí zachovat. Hlavně proto, že většinu času trávil mimo domov v le-
giích.

Další, co museli zaplatit za to, že jsou součástí říše, byly ty odporné daně. Letos v létě se mělo vybírání daní poprvé rozšířit až za Rhenus. Až by římstí úředníci vybírali peníze a zboží, které by místní použili místo peněz, dostaly by se blíž i legie, aby na výběr daní dohlédly. Náčelník, který přišel za Arminiem – považoval ho za důvěryhodnou osobu, protože byl taky Germán – byl rozžhavený do běla. „Ta daň je ohavnost! Já ji zaplatit můžu, ale pro mnoho mých lidí bude velký problém odvést zboží v hodnotě, o které se mluvilo. A vůbec, proč bychom měli platit?“

Arminius mumlal různé fráze o ochraně, co říše nabízí, a o výhodách pro všechny, které to přinese, ale sám tomu nevěřil. Obával se, že náčelník to vidí taky tak. Sporná daň se dosud nevybírala od kmenů žijících v oblasti u hranic, což je třicet mil na východ od řeky Rhenus, ale jinak ji platili všichni, kteří žijí pod vlivem Říma. Příslušníci kmenů mimo tuto oblast posílali syny sloužit do legií a zvykali si na další stránky římské společnosti. Jedno je přijmout tyto věci, pomyslel si Arminius, ale uvalení daně je něco úplně jiného. Znovu se ozval dávný hněv a odpor vůči Římu naplnil celou jeho bytost.

Blízko něj zaduněla kopyta a probralo ho to ze zamyšlení. Jeho muži jezdili tam a zpátky a nacvičovali různé manévry pořád dokola. V těsné formaci napodobovali některá bojová náčiní. Nejdřív to bylo kopí, klínovitý útvar, který měl za úkol prorazit nepřátelskou linii. Jako další následuje rozvolněné V obrácené vzhůru nohama, což mělo mít stejný účinek, ale na nepřipraveného nepřítele, který neměl čas sevřít své šiky. Třetí pohyb byl nejjednodušší. Seřadili se do dlouhé řady, jeden těsně vedle druhého, téměř kotník na kotníku.

Jak se blížili, trubač v jejich středu ze všech sil zadul. *BÚÚ-ÚÚÚÚ! BÚÚÚÚÚÚ! BÚÚÚÚÚÚ!* Tohle, coby nejčastější útok proti nepřátelské pečotě, zabralo skoro vždycky. Arminius netušil, zda velící důstojník předvádí odvalu nebo na něj chce udělat dojem, protože jeho jezdci se přiblížili asi na sto kroků ke kohortě cvičících legionářů. Římstí vojáci věděli, že jezdeckto je přátelské, ale přesto jejich řady jezdcům uhnuly. Rozzlobení centurioni

se rozkřikli na jezdce i na vlastní jednotky a vojáci hned vyrovnali řady a dokončili výcvik. Tím to však už nezachránili. Bylo zřejmé, že je ten manévr vystrašil a rozružil jejich důstojníky.

Funguje to, pomyslel si Arminius spokojeně, protože to nahání hrůzu. Mnoho jeho mužů mělo stříbrné přilbice kavalerie, které nebyly tak zdobené jako ta jeho, ale měly podobný tvar. Sklopná přední část každé z nich měla tvar lidské tváře, aby připomínaly jejich majitele. „Tvář“, podobně jako zbývající část přilbice, byla postříbřená. Když byla sklopená, zorné pole bojovníka bylo velice omezené, a proto je mohli nosit jen ti nejlepší jezdci. Účinek těchto masek – proměnily nositele na děsivého tvora, který by mohl být klidně z podsvětí – byl obecně známý. Hromadný útok byl jen s několika takovými jezdci, doprovázený troubením, nahnal strach i těm nejstatečnějším nepřítelům.

Arminius byl u jezdeckva natolik dlouho, že už použil všechny taktiky, které právě viděl. Věděl, jaký má každá z nich účinek a kterou vybrat pro konkrétní situaci. Jezdecktvo bylo jen další částí strhující římské vojenské mašinerie, jejímž základem byly vždycky řady legionářů ve zbroji. Šedýma očima znovu přejížděl po jednotce, kterou jeho muži vydělili.

Připadalo mu zvláštní uvažovat o Římanech jako o spojenicích. Bylo to tak od prvního dne, kdy před osmi lety vstoupil do římské armády. Během vojenských tažení a bitev, jichž se účastnil na římské straně, si vybudoval zdravý respekt vůči vojákům i velitelům. Jejich statečnost, disciplína a schopnost postavit se odhodlaně nepříteli byly pozoruhodné. Nejednou ho i s jeho muži zachránila pomoc některé této jednotky. Absolvoval dlouhé pochody s legiemi, opíjel se s jejich důstojníky a s některými dokonce chodil do nevěstince. Jeho oddanost říši mu nejdříve přinesla občanství a potom povýšení do třídy jezdců, což byla nižší kasta římské nobility.

Navzdory těmto zkušenostem a poctám Arminius necítil k Římanům silné pouto, jak by byl očekával. Hlavně to bylo tím, že se i nadále hrdě považoval za Germána. Neprospělo tomu ani povýšené chování Římanů. Navzdory vysokému postavení nevypadal v jejich očích o moc líp než barbar ve zvířecí kůži. On a jeho muži byli dost dobří na to, aby bojovali – a umírali – za Řím, ale ne na to, aby je brali jako sobě rovné. Bylo hodně těžké smířit se s tím během let, kdy sloužil v různých částech říše,

ale tím, že se v posledních měsících nacházel tak blízko rodné země, v něm pocity křivdy ještě zesílily. Kmenové oblasti začínaly necelé dvě míle odtud na východním břehu řeky Rhenus. Jeho lid, Cheruskové, žil daleko odtud, ale stejně měl mnohem víc společného s nejbližším kmenem Usipetů než s Římany. Vyznával stejné hodnoty, hovořil stejným jazykem a uctíval stejné bohy.

Arminius si pamatoval na tu noc v posvátném háji, když byl ještě chlapec, a na pot, který mu stékal po zádech. Když legie přešly řeku, aby potrestaly kmeny, jež povstaly proti Římu, ti, které zabily, nebyli Dákové, Illyriové ani Thrákové. Byli to Germáni. Jako on. Jako jeho bojovníci. Jako jeho dávno mrtvá teta a bratřenci. Byli to lidé, kteří měli právo žít svobodně. Proč by z nich měli být poddaní Augusta, co žije mnoho mil odtud v Římě? zeptal se Arminius v duchu. Proč bych měl já?

Uplynulo jedenadvacet let od té doby, kdy stál s otcem mezi stromy, ale slova přísahy mu pořád zněla v uších jako ve chvíli, kdy je vyslovil. *Donar je mi svědkem, že jednoho dne dám Římanům lekci, na kterou nikdy nezapomenou. Tak přísahám já, Ermin z kmene Cherusků.*

Zvedl oči k modré klenbě oblohy, kterou zdobily beránky. Slunce hřálo, ale nebylo horko. Z výšky zpívali skřivani, což bylo znamení, že končí jaro a brzy nastane léto, a až přijde, Publius Quintilius Varus, správce provincie Germánie, povede svou armádu na východ. Přes Rhenus, kde jeho jednotky vybíraly daně až k řece Vezere. Jenom Římané dokážou vybírat ty mizerné daně, napadlo Arminia. Těžce vydělané stříbrňáky místních lidí se použijí na pozlacení dalších soch císaře a výstavbu silnic, po nichž budou jeho armády pochodovat. Velký Donare, modlil se, čekal jsem dlouhé roky, abych svou přísahu naplnil. Abych pomstil svůj kmen, zmasakrovaný Římany. Žádám tě, aby ta vhodná chvíle nastala letos.

Tohle léto.

* * *

„Zdravím!“ zavolal vrchní centurion. Měl na sobě šupinovou zbroj, honosil se přilbicí s příčným chocholem z rudých per a spěchal po cvičišti směrem k Arminiovi.

Pravděpodobně to je velící důstojník té vyšinuté kohorty, pomyslel si Arminius pobaveně. Nevypadá spokojeně.

„Zdravím, centurione.“ Arminius lehce kývl hlavou. Jako člověk patřící do elitní třídy jezdců byl nad ním a centurion to věděl. Arminius podle jeho postoje usoudil, že se mu to moc nelíbí. Nepochybně byl v očích Římana jen nafoukaný barbar. Chování, kterým si získal každého vyššího důstojníka, fungovalo na mnohé, na tohoto však nikoli. Vybavily se mu trpké vzpomínky, kdy ho otec v deseti letech poslal do Říma. Stejně jako následný vstup do legií to bylo součástí Segimerova plánu. Arminius měl nasát římský způsob života, zjistit všechno, co se dá – a přitom nikdy nezapomenout na své kořeny ani na to, komu je ve skutečnosti oddaný.

Pro mladé Římany z vyšších kruhů, s nimiž přišel do styku, nebyl o moc lepší než otrok. Po několika krvavých bitkách, kdy Arminius občas vyhrál, začali alespoň respektovat jeho pěsti a boty, a když byl poblíž, drželi jazyk za zuby. Přestože se ho báli, jen málokdo z nich byl ochotný podat mu přátelskou ruku. Arminius se naučil být soběstačný a nikomu nevěřit.

Všiml si, že mu centurion hledí na bradu. Opět odhadl, nač myslí, než se mu to dalo vyčíst z očí. Jsi tak povýšený, vid', ty bídáku? Občas si rád prohrábl vousy, které Římané chápali jako projev barbarství, ale pro něj to byl symbol jeho kultury. „Můžu vám nějak pomoci?“

„Ocenil bych, kdybyste měl ve své jednotce lepší morálku.“

„Netuším, o čem to mluvíte,“ zalhal s chutí.

„Vaši muži před chvílí zaútočili. Málem se srazili s mými vojáky! Vznikl z toho velký...“ Centurion hledal vhodné slovo, které nevyjadřuje strach. „...zmatek.“

„Nedostali se tak blízko.“

„Bylo to dost blízko, tak že vystrašili...“ Centurion se znovu zamyslel. „...některé nováčky.“

Arminius povytáhl obočí. „Vystrašili? Odkdy se legionáři ze sedmnácté nechají vystrašit?“

„Je to naprosto normální reakce lidí, kteří ještě nikdy neviděli útočit jezdecko,“ zlobil se centurion.

„Až mě příště oslovíte, říkejte mi pane,“ odsekl Arminius, protože už toho měl dost.

Centurion zalapal po dechu, polkl a zamumlal. „Pane.“

„Nejdřív jsem vaší přílišné familiárnosti nevěnoval pozornost, centurione, protože si nepotrpím na formality. Ale když se

někdo chová neuctivě, připomenu mu, že velím křídlu přidělenému k sedmnácté legii. Nejsem jenom obyčejný římský občan jako vy. Jsem jezdec. Na to jste zapomněl?“ Arminius se mu zadíval upřeně do očí.

„Ne, pane. Omlouvám se, pane,“ odpověděl centurion, celý rudý.

Arminius chvíli počkal, aby svou nadřazenost ještě zdůraznil. „Říkal jste...?“

„Někteří mí lidé nejsou zvyklí na jezdecko, pane. Ale,“ dodal centurion rychle, „velice bych ocenil, kdyby k nim vaši muži nejezdili tak blízko.“

„Nic vám nemůžu slíbit, centurione. Místo toho vám poradím, abyste se přesunuli někam jinam, kde se vaši lidé budou setkávat s jezdeckem víc než dosud a zvyknou si na ně. Protože pokud se to nenaučí, až se s nimi poprvé setkají v boji, prchnou před nimi,“ usmál se ledově Arminius. „Teď odejděte.“

„Pane.“ Centurionovi se podařilo vyjádřit svůj nesouhlas pozdravem. Byl to chytrý tah, protože Arminiovi pokazil pocit uspokojení. Pomstil se mu tím, že nechal své jezdce zopakovat manévry, který vystrašil nováčky v kohortě. Po třetím útoku centurion uznal porážku a odvedl vojáky dál od nich. Arminius sledoval se škodolibou radostí, jak odcházejí. Takhle si nezíská nové přátele mezi centuriony. Kdyby si ten trouba stěžoval legátovi, mohl by dostat přes prsty. Arminiovi to bylo jedno. Stálo to za to a centurion mu příště půjde z cesty.

* * *

O několik hodin později byl Arminius ve své ubikaci a pořád přemýšlel o nejlepším postupu. Čas od času se vydal na pochod po jednoduché kanceláři. Deset kroků od stěny ke stěně a zpátky. Zamračil se na bustu Augusta, kterou si tam dal, aby to vypadalo, že má rád císaře jako všichni ostatní. Každou chvíli spočinul očima na mapě rozložené na stole, jejíž rohy zatížil hliněnými olejovými lampami. Široká stuha znázorňovala Rhenus, tekoucí od severu k jihu, a užší stuhy zase klikatící se toky procházející Germánií.

Zakroužkovaná místa ukazovala, kde v této oblasti leží římské tábory a pevnosti. Na východ od řeky Rhenus jich bylo méně

než na západ, což bylo přirozené, ale situace se měnila, pomyslel si Arminius rozzlobeně. Každým rokem rozšiřoval Řím svůj vliv a možnosti na vzpouru se tím omezovaly. Pokud se to nestane letos v létě, nestane se to nikdy, usoudil.

Bylo načase vyslyšet náčelníky ostatních kmenů a prověřit jejich oddanost. Měl výbornou příležitost udělat to v následujících dnech. Varus, guvernér Germánie, ho povolal do Vetery, přibližně šedesát mil na sever. Místo aby se vydal po rychlejších dlážděných silnicích na západ od řeky jako většina pomocných sborů, vyrazil po druhém břehu. Zajíždka na návštěvu rodiny cestou do Vetery, jako to dělají obyčejní vojáci, by zabrala spoustu času. Území Cherusků se nachází daleko na východě. Místo toho by se mohl setkat s náčelníky kmenů, které si přál získat na svou stranu.

Jeho plán nebyl bez rizika. Někteří podlí náčelníci, kteří mají potřebu dokázat svou oddanost Římu, by ho mohli prozradit. Kdyby Varus nebo některý jeho vyšší důstojník takové historce uvěřil, jeho život by byl v ohrožení. Nemysli na rizika, řekl si odhodlaně a vybavil si tetu a bratrance, které Římané zavraždili tím nejodpornějším způsobem. Pokud je nepomstí, jejich stíny ho budou pronásledovat po zbytek života. Styděl se za svého bratra Flava, který to necítil stejně, ale s tím nic nenadělá. Flavus, o několik let mladší než Arminius, byl vždycky bouřlivák. Nikdy si nerozuměli, dokonce ani jako děti, takže asi nebylo překvapením, že Flavus byl zastáncem Říma. Celým svým srdcem. Arminius se mu před několika lety svěřil, jak strašně mu vadí nadvláda Říma nad Germánií. Po bratrově bouřlivé reakci se o tom před ním už víckrát nezmínil. A neudělá to ani teď.

Buch. Buch. Buch. Hlasité bušení na dveře ho probralo. „Kdo je tam?“

„Osbert.“

I kdyby to jméno nepatřilo Cheruskovi, muž za dveřmi nemohl být Říman. Neřekl pane. Kdyby ho některý z jeho lidí takto oslovil, Arminia by to velice překvapilo. To byla další věc, kvůli které na ně mnoho římských důstojníků hledělo spatra. Nedokázali pochopit, jak to je, napadlo Arminia. Že náčelníci se nechovají ke svým soukmenovcům jako nadřizení. „Dále.“

Vešel bojovník s podobnými vousy, jaké měl sám. Osbert, malý, zavalitý, se sklony k pití a bojování, byl jeden z nejlepších

mužů. „Zdravím, Arminie.“ Bez okolků přistoupil k mapě. Zavrčel a přešel tlustým prstem po silnici vedoucí na východ. „Přemýšlíš o cestě?“

„Jo.“

„Když Donar dovolí, mělo by to být bez problémů.“

Ano. Ale ne, když mám svůj plán, pomyslel si Arminius a odolal pokušení svěřit se s ním Osbertovi. „Co tě sem přivádí?“

„Kněz Segimundus obětuje u oltáře na Augustovu počest. Rád přijme oběti, až s tím skončí, tak tam pár z nás bere několik skopců. Víím, že nepatříš k těm, co hledají přízeň bohů, ale muže by potěšilo, kdyby dostali od Segimunda požehnání, než opustí tábor.“

Účast na obřadu posílí morálku, řekl si Arminius. „Přijdu. Neuškodí, když budeme vědět, že máme bohy na své straně.“

* * *

Velký oltář určený Římu a Augustovi byl postavený na rozkaz Lucia Domitia Ahenobarba, prvního oficiálního guvernéra Germánie, přibližně před osmi lety. Aby osada oslavila své povýšení na kultovní středisko, přejmenovala se z Oppidum Ubiorum na Ara Ubiorum. Velký kamenný kvádr stál na soklu zdobeném výjevy, na nichž Augustus s rodinou obětuje bohům, a převyšoval obvyklá pódia, jež jsou k vidění před chrámy. Byl tak obrovský, že svatyně zasvěcená Augustovi, která stála za oltářem, vypadala ve srovnání s ním malá. Ale i ta byla postavena ve velkém stylu s šesti mohutnými sloupy, tvořícími průčelí.

Posvátný prostor, rozlehlá oblast obehnaná nízkou zdí, se nacházel mimo město, nedaleko řeky Rhenus. Kromě hlavního chrámu a velkého oltáře zde byly i menší svatyně, obydlí pro kněze, třídy, kde se vyučovali akolyté, a chlévy pro dobytek. Byl tady dokonce i nájemní dům a hostinec pro poutníky, kteří sem přicházeli zdaleka.

Místo bylo plné věřících.

Arminius, v doprovodu Osberta, zástupu svých mužů a se třemi mladými skopci, se prodíral lidmi k boku oltáře. Před ním stálo několik stovek legionářů a důstojníků, včetně legáta, a všichni sledovali kněze Segimunda, jak končí oběť za Augusta.

V průběhu roku se konala spousta podobných oslav. Arminius se účastnil jenom těch, kterých musel, když z *principia* obdržel oficiální pozvání. Náboženské svátky byly chytrý tah. Pomáhaly podpořit Augustovu autoritu a přiživit názor, že je božská bytost.

Většina lidí by byla šťastná jako absolutní vládce nad polovinou světa, pomyslel si Arminius a jako obvykle ho pobouřila ta nadutost. Proč si musí hrát na to, že je taky bůh? Arminius tušil, že mnoho Římanů má stejný názor jako on, ale nikdy neslyšel, že by to někdo vyslovil nahlas. Nikdo, kdo slouží říši, nesmí očerňovat vladaře.

Když se Arminius přiblížil ke knězi, všiml si, že něco není v pořádku. Nikdo ze shromážděných vojáků nevypadal klidně a něco si šeptali. Při zběžném pohledu mu mrtvá těla skopců – přinejmenším šesti – před oltářem nic neprozradila. Koneckonců důležitost císaře vyžadovala velké oběti. Segimundus, který se dal poznat podle nepoddajných světlých vlasů, se skláněl nad dalším skopcem, jež drželi dva pomocníci. Několik zvířat stálo za nimi a ty drželi začínající kněží. Když Segimundus přejel skopci nožem po krku, vyřinula se krev. Zvíře na zemi kolem sebe divoce kopal a nakonec zemřelo.

„Toto zvíře ukončilo život vhodným způsobem,“ oznámil Segimundus. „To je dobré znamení.“

„Stejnou věc jsi řekl o těch ostatních,“ zaslechl Arminius jednoho z důstojníků. „Pokračuj. Podívej se na játra,“ vyzval ho další.

Pomocníci zkušeně převrátili skopce na záda. Segimundus si ihned klekl, zabodl mu nůž do břicha a rozřízl ho od pánve až po žebra. Za pár vteřin Arminius ucítil zápach vnitřností – silný a nasládlý. Segimundus stál tak, že Arminius neviděl kluzké smyčky střev a šedivý žaludek, ale vykuchal už dostatek zvířat, aby věděl, jak vypadají. Obecně jim kněží věnovali malou pozornost a pokračovali k nejdůležitějšímu orgánu – játrům. Vzhledem k tomu, že se nacházela pod hrudním košem vedle bránice, bylo obtížnější dostat se k nim než k ostatním částem břicha.

Segimundus však na to neměl čas. Znovu si klekl a pohlédl na diváky. „Ve vnitřnostech vidím známky nemoci,“ zvolal.

„Aaaach,“ vykřikli nešťastně důstojníci.

Arminiovi se rozbušilo srdce, přestože věštění nevěřil. Zaujatý výraz na tváři Osberta i dalších mu prozradil, co cítí.

Segimundus byl také Cherusk, ačkoli pocházel z jiné části kmene, a proto jeho slovům přikládali velký význam.

Když Segimundus dokončil prohlídku skopcových vnitřností, přistoupil k oltáři legát. Tento, za normálních okolností klidný muž, teď působil poněkud podrážděně. „Segimunde, jak to je možné? Může se stát, že je nemocný jeden skopec, nebo dokonce dva, ale všichni?“

„Říkám jen to, co zjistím,“ odpověděl smrtelně vážně. „Podívejte se sám.“

„Doufám – očekávám – že játra tohoto zvířete se ukážou bez poskvrny,“ prohlásil legát a porušil pravidlo, když se podíval Segimundovi přes rameno.

Segimundus jezdil nožem dovnitř a ven. Potom zvedl do výšky zakrvácenou ruku. Na dlani mu ležel lesklý oteklý kousek tkáně. Legát na to zíral a ucouvl. Důstojníci zděšeně vykřikovali. Arminius přivřel oči. Místo normální temně červené barvy měla játra, která kněz svíral, narůžovělou barvu s bílými tečkami. Jenom lhář – nebo blázen – by mohl tvrdit, že je to normální.

„Co to znamená?“ zeptal se legát.

„Nevím jistě,“ odpověděl Segimundus. „Ale není to dobrá věštba pro císaře, ať ho bohové navždy ochrání. Nebo je možná v ohrožení jeho říše.“

Legát se zatvářil bojovně. „Hloupost! Tvrdím, že tihle skopci pocházejí z nejhoršího stáda v dosahu sta mil. Zabijte dalšího. A zabíjejte dál, dokud mi nenajdete jednoho se zdravými játry.“

„Jak poručíte, pane. Přineste dalšího,“ poručil.

Arminius přešel pohledem shromážděné důstojníky a legionáře. Ačkoli legátův pokus o uklidnění zabral, mnoho z nich se přesto tvářilo nešťastně. Když se ukázalo, že i játra dalšího skopce jsou nemocná a dalšího také, jejich znepokojení ještě vzrostlo. Arminius viděl na tvářích vlastních lidí, že i oni přikládají Segimundově zjištění velkou váhu. Také on zapochyboval. Jak velká je pravděpodobnost, že je tolik skopců nemocných?

Segimundus prohlásil, že znamení z poslední oběti jsou dobrá, ale legátovi to nestačilo. Povolal sedláka, který prodal obětní zvířata jeho důstojníkům. Když Arminius toho muže uviděl, jeho racionální část převládla nad probouzející se pověřčivostí. Ten špatně oblečený, špinavý a hubený člověk vypadal ve všech ohledech jako chudý chovatel. Když legát sedláka

hlasitě nařkl, že poskytl důstojníkům nekvalitní zvířata, nálada se zlepšila.

Kněz se nepřestával tvářit ustaraně a Arminiovi najednou něco blesklo hlavou. Jeho lid byl stejně pověřivý jako Římané. Jak líp získat kmeny pro svou věc, než jim povědět, co se tady stalo? Má-li ta historka přesvědčit každého, musí vynechat sedláka a poslední zdravé zvíře. Tohle bylo znamení, jaké potřeboval. Děkuji ti, velký Donare, řekl v duchu. Bylo by užitečné získat také Segimunda. Vždycky byl oddaný Římu a podle tradice jeho část kmene Cherusků nevycházela s tou Arminiovou, ale jeho podpora – kdyby ji Arminius získal – by byla velice užitečná.

Arminiova jistota, že nazrál čas postupovat jednotně, ještě zesílila, když obětovali skopce, které přivedl on a jeho lidé. Ta tři zvířata zemřela bez odporu a všechna měla zdravé orgány. Segimundus prohlásil, že nadcházející měsíce budou úspěšné pro jejich jednotku a jejich rodiny. Arminiovy muže to potěšilo, a tak se shlukli kolem kněze a děkovali mu.

Arminius využil příležitosti, přidal do měšce další mince a potom také přistoupil. Vtiskl nadtý váček Segimundovi do ruky a řekl: „Jsem ti vděčný za tvoji věštbu.“ Víc, než si dokážeš představit, dodal v duchu. „Bohové nám budou letos v létě příznivě nakloněni.“

Kněz potěžkal měšec a usmál se. „Jsi opravdu štědrý, Arminie.“

Tak se do toho dej, pomyslel si Arminius. Kdyby Segimundus rozhlásil po kmenech, že se bohové hněvají na Řím, jeho touha porazit Varovy legie by nemusela zůstat jen nesplněným přáním. Ukázal palcem na nemocné skopce a zašeptal: „Je opravdu možné připsat tvá zjištění tomu chudáku chovateli?“

„Proč se na to ptáš?“ Přísně se na něj podíval.

„Připadal jsi mi nervózní, když legát sedláka obvinil.“

Segimundus ukázal očima na pomocníky a ostatní přítomné. „Jestli si o tom máme promluvit, dal bych přednost soukromí. Pojd' do chrámu.“

* * *

Arminius byl ve svatyni už mnohokrát, ale pokaždé to na něj silně zapůsobilo. Na bronzových držácích na stěnách visely olejové lampy a plnily dlouhou úzkou místnost zlatooranžovou září. Výzdoba a sochy byly stejně kvalitní jako na oltáři. Nejskvělejší z nich, postava Augusta, byla dvakrát vyšší než normální člověk, dokonce i bez podstavce do výše pasu, a údajně to bylo jedno z nejvěrnějších vyobrazení císaře, jaké kdy bylo vytesáno. Augustus byl v generálské uniformě, prostovlasý, měl zdobený pancíř, opasek s širokými trásněmi *pteryges* a boty do půlky lýtek. Jeho lehce zamračený přímý pohled a pevná čelist podporovaly dojem, že císař je rozený vůdce, muž schopný vést armády do boje a zvítězit za jakoukoli cenu. Skoro jako bůh.

Jenže Augustus už tak nevypadá, pomyslel si opovrzhlivě. Takhle musel vypadat před generací. Teď to byl stařec a nejspíš potřeboval do postele horké kameny, aby se v noci zahřál.

Bylo jasné, že místnost je prázdná, ale Segimundus ji přešel pohledem a teprve potom byl spokojený. „Navzdory legátovým námitkám umí i ten nejméně schopný sedlák odchovat zvířata, která prospívají. Neobával by ses, kdyby všechna zvířata až na jedno, které jsi nabídl bohům, trpěla nějakou nemocí?“

„To samozřejmě ano,“ připustil Arminius. „Také jsem nepochopil, jak zdraví posledního skopce zrušilo zlé znamení, která jsi našel v ostatních.“

„Je to prosté. To nelze.“

Arminius se zhluboka nadechl. Došel na rozcestí. Jedna cesta vedla k provedení jeho plánu a na druhé ho odhalí Římané. Jediný způsob, jak určit, která cesta je správná – nebo špatná – byl na dosah. Potom mu došlo, že Segimundus by mohl mít stejné obavy jako on – protože o Arminiovi věděl jenom to, že je oddaný Římu. Když si uvědomil tu ironii, rozesmál se.

Segimundus škubl hlavou. „Co je tady k smíchu?“

„Prosím tě, tančíme kolem sebe a snažíme se odhadnout názor toho druhého, snažíme se pochopit, co si ten druhý ve skutečnosti myslí.“

„To opravdu děláme?“

„Víš dobře, že ano, Segimunde.“

Spokojeně se usmál. „Možná že vím.“ Odmlčel se. „Říkám si, jak by legát zareagoval, kdybych mu řekl, co se mi včera v noci zdálo.“

„Pokračuj,“ vyzval ho Arminius nedočkavě.

„Viděl jsem zlatého orla, bojovou zástavu, co má každá legie.“ Segimundus zkoumal Arminia a pak dodal: „Hořel v ohni.“

„To je vskutku závažný výjev. Myslíš, že to bylo znamení od bohů?“ zeptal se s nadějí.

„Jsem si jistý, že bylo. Odehrálo se to v posvátném háji patřícím Sugambrům. Včera jsem byl na druhé straně řeky za jistou úřední záležitostí,“ vysvětlil mu Segimundus. „Už bylo hodně pozdě, když jednání skončilo, a místní kněz mě pozval, ať u něj zůstanu. Když nastala noc, rozhodl jsem se, že navštívím ten háj, abych se podíval, jestli ke mně promluví Donar. Jako vždycky jsem tam šel sám a modlil jsem se k němu. Vypil jsem trochu piva. Nejdřív se nestalo nic. Po nějaké době jsem usnul.“

Arminius cítil, jak mu tepe žíla na krku.

„Sen o hořícím orlu byl tak živý, tak intenzivní, že jsem se z něj probudil. Byl jsem celý zpocený.“ Segimundovi plála v očích vášně. „To vidění mi seslal Donar. Vím to. Ti skopci dneska jsou další důkaz.“

Muži na sebe dlouho hleděli.

Arminius promluvil jako první. „Moc rád slyším, že takhle mluvíš. Příliš dlouho jsem sloužil Římu. Příliš dlouho jsem nic neudělal, zatímco říše zneužívá naše kmeny. Copak nejsme my Cheruskové příbuzní mezi sebou a s Chatty, Marsy a Angrivarií? Máme víc společného, než budeme kdy mít s Římany.“

„To nemůžu popřít,“ řekl Segimundus vážně. „Máš nějaký plán?“

Segimundova slova Arminia uklidnila. „Chystám se spojit kmeny. Vyženeme římské legie na západ od řeky jednou provždy.“

Kněze to překvapilo. Zatvářil se ostražitě. „To není zrovna malý cíl.“

„Moje část kmene jde se mnou. Doufám, že se k nám přidají Chattové a Usipeti. Je taky možné, že bych mohl získat i zbytek Cherusků. Kdybys byl na mé straně, nebo lépe, kdybys rozhlásil, co se ti zdálo a co se tady dnes stalo, určitě bychom přesvědčili ostatní, aby se k nám přidali. Co říkáš?“

Segimundus neodpověděl. Arminiovi se rozbušilo srdce a uvědomil si, že má zařaté pěsti. Možná že kněze špatně odhadl. Sakra, pomyslel si rozzlobeně. Umlčím ho. Nenechám ho, aby mě udal legátovi. Jenže netušil, jak by mohl uniknout, kdyby

zavraždil Segimunda v chrámu. Kradmo se rozhlédl na obě strany a zjistil, že jsou pořád sami. Trošku se otočil, aby to Segimundus neviděl, a pravou ruku posouval k jílci meče.

„Musel tě poslat Donar.“

Zápal v knězově hlase se nedal přehlédnout. Arminius spustil ruku podél těla a pohlédl na Segimunda. „Opravdu?“

„Proč jinak by se věci staly tak rychle za sebou? Nejdřív ten sen, potom nemocní skopci a nakonec mi povídáš o svém plánu.“

„Takže mi pomůžeš?“

„Donar je mi svědkem,“ odpověděl Segimundus s vážnou tváří.

„Jsem ti vděčný,“ řekl Arminius a pevně mu potřásl rukou.

„Můžeme si o tom promluvit dnes v noci u mě.“

Arminius se široce usmál. „Těším se.“

Vyšli na teplé slunce. Zdálo se, že mu ho seslal jako prvního spojence sám bůh.

Teď zbývá získat na svou stranu náčelníky jednotlivých kmenů, napadlo ho, a budu mít armádu.

Při té vyhlídce se Arminia zmocnilo skutečné vzrušení. A co se týče času a místa přepadení Varových legií, to už má také v hlavě.

Bohové, nemůžu se dočkat, až se můj plán naplní.

Kapitola druhá

Vrchní centurion Lucius Cominius Tullus stál na kraji silnice nedaleko hlavní klenuté brány do tábora Vetery. Obdélníkový opevněný tábor, nějakých devět set krát šest set kroků, byl domovem jeho osmnácté legie a současně římskou základnou už víc než dvacet let. Jeho vojsko nebylo rozhodně staré – založil je Augustus před půl stoletím během občanské války, která ho vynesla k moci. Osmnáctá legie nejdřív sloužila v Akvitánii. Teprve po několika letech se přesunula do Vetery na řece Rhenus. Když byl Tullus před patnácti lety povýšený na centuriona, převeleli ho k osmnácté legii.

Vojáci Tullovy centurie pochodovali kolem. Vedl je praporečnick a šli v útvaru šest mužů na šířku a dvanáct do hloubky – žádná jednotka nebyla nikdy v plné síle – a řady uzavíral jeho optio Fenestela.

Jak kolem něj muži procházeli, Tullus si dal záležet, aby stál vzpřímeně a aby se mu oštěp opíral o rameno ve správném úhlu. Bedlivě sledoval, v jakém stavu mají výzbroj a zda nevypadá opotřebovaně nebo poškozeně. Většinu problémů zaznamenal, když se legionáři shromáždili před kamennými kasárnami: tu uvolněné pláty zbroje, tam zase chybějící lícnice přílbic. Ale nic z toho nebylo natolik závažné, aby je kvůli tomu zastavil. Vytkne jim to, až se vrátí, a pak si vše opraví. Nebo jim dá na zádech okusit svůj *vitis*.

Občas Tullus zabloudil pohledem na impozantní hradby pevnosti. Už v nich bydlel patnáct let a pořád se na opevnění rád díval. Vyzařovalo z nich sebevědomí a neomezená moc Říma. Kolem nich se táhl hluboký dvojité příkop na dně s ostrými kůly a za tím následoval východní val, navršený ze zeminy, kterou

vykopali při hloubení příkopů. Byl vyšší než největší jezdec na koni. Kamenná zeď na jeho vrcholu byla ještě vyšší a vedla kolem celého obvodu tábora.

Odlesky slunce odhalovaly hlídky, které chodily po ochozu na opevnění. Ti, kdo stáli na dvojici věží, přiléhajících k bráně, pozorovali Tulla s lehkou nadřazeností. Vzhledem k tomu, že se nacházeli tak vysoko a on stál na stráži, se nemuseli obávat žádného kárání. Tullus se pobaveně usmál. Jako mladý obyčejný voják se choval taky tak. Ale to už bylo strašně dávno. Dokud jsou stráže ve střehu – a zdálo se, že jsou – tak mu to nevadilo.

Dokonce i v dobách klidu se vyplatilo být před táborem, v němž je umístěna legie, ve střehu. Stejně tak přistupoval k životu i k rutinním povinnostem, jako je tato. Už roky neměl nikdo problém s Germány na této straně řeky, ale pokaždé když jeho legionáři vyšli z hradeb za svými povinnostmi, oni – i on – byli vyzbrojeni jako do boje.

Tullus byl statné postavy. Sice už středního věku, ale ve výborné fyzické kondici. Pod přilbicí centuriona s chocholem a plstěnou vložkou měl krátké hnědé vlasy. Protáhlá čelist mu neubírala na kráse. Stejně jako jizvy po těle. Trhl hlavou, když k němu přišel jeho optio Marcus Crassus Fenestela. Kráčeli společně k čelu vojska a přehlíželi pochodující legionáře.

Podíval se úkosem na Fenestelu. Pobavilo ho, že vypadají jako dva protiklady. Zatímco on byl silný, Fenestela byl hubený, zatímco on byl svalnatý, Fenestela byl slabý. Fenestela měl světlehnědé vlnité vlasy delší, než nařizoval předpis, a jeho rysy byly, jak Tullus s oblibou žertoval, nepravidelné. Jeho nehezkému vzhledu nepřidal ani hustý rezavý plnovous. Tullus se však ani za mák nestaral o Fenestelův vzhled. Se svým optiem sloužil už spoustu let. Mnohokrát si navzájem zachránili život a naprosto si důvěřovali.

„Jsi spokojený?“ zeptal se Tullus po chvíli.

„Jo, pane,“ odpověděl Fenestela a přejel očima po útvaru. „Vypadají dobře.“

„I ti zelenáči?“ zajímal se Tullus, když míjeli dvě řady nováčků. Pobavilo ho to. Ačkoli přilbice a výzbroj se vojákům leskly novotou a jejich chůze byla uspokojivá, dávali si pozor, aby neupoutali jeho pozornost.

„Zlepšují se,“ zamumlal Fenestela.

„Podívej se na Pisa. Jde mimo rytmus. Nebo se mi to jen zdá.“ Tullus pozoroval vysokého vojáka ve druhé řadě nováčků. Navzdory skutečnosti, že byl od Tulla nejdál, nešlo přehlédnout jeho kolébavý krok a štít, který mu na zádech visel pod špatným úhlem.

„Učí se to, pane,“ řekl Fenestela. „Ještě pár měsíců a obstojí.“

„To jo.“ Tullus, spokojený, že se z Pisa, pokud zvládne náročný úvodní výcvik a bude takhle pokračovat dál, stane dobrý voják. Pohlédl na zářící stříbrný pás řeky Rhenus. Tekla za nimi zprava a ubíhala rovnoběžně se silnicí asi dvě stě kroků od nich. Půl druhé míle vpředu protékala kolem osady, které se latinsky říkalo *vicus* a která zásobovala početný vojenský tábor – základnu jejich legie – za nimi. Nedaleko osady narušily tok velké ostrovy porostlé stromy, které bránily výhledu na druhý břeh. Tam začínala Germania Magna, kam právě mířili.

Fenestela si všiml, kam se centurion dívá, a zamračil se. „Nelíbí se mi, že půjdeme na druhou stranu, pane,“ zamumlal.

„To říkáš pořád, Fenestelo. Kmeny nepřátelské Římu žijí stovky mil nebo i víc na východ. Ty, co žijí blíž, dobře vědí, že je zbytečné vzpírat se naší vládě. Za uplynulých dvacet let dostaly dostatečnou lekci.“

„Jo, pane,“ řekl Fenestela pochybovačně.

Tullus to nijak nekomentoval. Kvůli této otázce se mnohokrát dohadovali. Podle Fenestely je příliš důvěřivý. A podle něj vidí jeho *optio* všechno moc černě. Čím déle Řím vládne nad nějakou zemí, tím méně je pravděpodobné, že tam vzniknou problémy. U řeky Rhenus nevypuklo žádné zásadní povstání už skoro pět let. Jestli to takhle bude pokračovat, mohl by ukončit kariéru v míru. Ta vyhlídka se mu teď líbila víc než kdy dřív – možná je to tím, že viděl zemřít v boji příliš mnoho svých vojáků.

I když myšlenka na odchod do civilu byla příjemná, věděl, že se mu bude občas stýskat po šílenství boje, kdy mu v uších tepe krev a muži kolem něj jsou si bližší než bratři. Přidal do kroku a mávl na Fenestelu, ať jde s ním.

„Půjdeme dnes obvyklou cestou, pane?“ zeptal se voják z hloubi řad.

„Ano, půjdeme. V osadě přejdeme po mostě na druhou stranu. Směrem k východní silnici, podél řeky Lupia asi deset mil a zase zpátky.“ Tullus si všiml kradmých pohledů legionářů a zaslechl

tiché reptání. „Odhaduji, že to je něco přes dvacet mil. Snadný pochod,“ dodal a mrkl na Fenestelu.

Ten mu mrknutí oplatil. „Bez plné výzbroje budou chtít běžet, pane.“

Další reptání.

„To je nápad,“ řekl Tullus. „Možná to do tábora stihneme za poloviční čas.“

Jak očekával, někdo se chytil na udičku. „To rozhodně není potřeba, pane,“ ozval se kdosi z jiné řady, ale nebyl vidět.

„Nevím,“ prohlásil Tullus a podíval se na Fenestelu.

Ten schovaný voják a několik dalších zaúpělo.

„Nedávejte mi důvod, abych na tom trval,“ varoval je Tullus a Fenestela se zasmál.

Stížnosti rychle utichly.

Tullus nebude nutit své muže, aby se vrátili do tábora tak rychle, ale neuškodilo, když si mysleli, že by se to stát mohlo. Ta nejistota je udržovala ve střehu. Zatímco se radil s *tesserariem*, svým nejnižším důstojníkem, prošly kolem nich poslední řady centurie. Nikdo se necoural. Spokojeně s Fenestelou vojáky doběhli a postupně zaujali svá postavení.

Přiblížily se roztroušené chýše, krámky a stáje na okraji osady. Pocházely ze skromných začátků. Nyní si většina přála na ty bouřlivé časy zapomenout. Náčelníci kmene moc nemluvili o chatrčích a nevěstincích srovnaných se zemí, zato o skvělých nových budovách a o hradbách kolem osady ano. Tullus na jednu stranu litoval, když tyhle nevyhnutelné změny nastaly, protože tato oblast už přestala vypadat jako pohraničí. Tato část Germánie se nebude lišit od oblastí v Itálii nebo Hispánii a představa, že by na něj mohli nějací šviháci od stolů v drahých hostincích hledět spatra, se mu moc nezamlouvala.

Napadlo ho, že kdyby ten prokletý most přes Rhenus postavili rovnou na východ od tábora, a ne za osadou, nic takového by se nikdy nestalo. Jenže postavení tábora na vyvýšeném místě za *vicusem* dávalo smysl z hlediska taktiky. A tak vojáci neměli jinou možnost než tudy projít pokaždé, když se vydali přes řeku. Přestože se důstojník snažil sebevíc, stejně tady vždycky zpomalili. Jakmile se legionáři objevili, k silnici se seběhli majitelé krámů a hostinců, podvodníci a věštcí s šíleným pohledem, prostitutky a prodávачi různých cetek a domlouvali rychle obchod.

Viděl, jak se shromažďují, slyšel různolící ženu, jak vychvaluje své vynikající čerstvé uzenky.

Vrchní centurion a jednou možná velitel kohorty Tullus neměl nad civilisty žádnou pravomoc. Nicméně si připravil *vitis*. Ve skutečnosti mohl udělat, co se mu zlíbilo. Kdyby byl někdo příliš horlivý, bez váhání by ho pořádně přetáhl.

Dusali v okovaných botách po dlážděné cestě kolem nuzných chatrčí, v nichž žili ti nejchudší. Usmrkané děti v hadrech si prohlížely legionáře ve zbroji s rozšířenýma očima. „Nemáte zbytečnej as?“ křikl ten nejodvážnější. Jeho zavolání bylo jako první kapka deště. Kluci popošli dopředu, ječeli a běželi vedle vojáků s nataženýma rukama. „Nemáte kousek chleba, pane?“ „Nebo minci, pane!“ „Nechcete se vyspat s mou sestrou, pane? Je moc hezká.“

Takhle první vlna většinu mužů nezajímala. Byli zvyklí, že je Tullus bedlivě sleduje, a tak šli dál. „Já bych nedal dohromady ani dva,“ řekl Piso. „Neutrácel bych peníze za takové uličníky, jako jsi ty,“ prohlásil jiný voják. „Tvou sestru?“ odsekl třetí. „Jestli vypadá jako ty, má mezi prsty plovací blánu!“

Kluci potichu nadávali, ale zmizeli, protože moc dobře věděli, jak to bolí, když je nakopne okovaná bota.

Jakmile se snesla další záplava slibů, Tullus si vzdychl a znovu si nachystal *vitis*.

„Čerstvý chleba, ještě teplý z pece! Kdo si ho přeje?“ „Sklenici vína pro některé statečné muže? Prodávám jenom to nejlepší!“ „Koukněte na ty pěkné silné chlapce! Jeden z vás musí mít čas na malé pošpásování! Tři sestercie a dovolím ti, abys mě políbil!“ Prostitutka, která tu nabídku učinila, neměla červené tváře jako většina žen ve vesnici a Tullus cítil, že legionáři nejblíž k ní zaváhali. Vystoupil z řady a rázem byl u ní.

„Zrovna teď mají na práci jiné věci. Klid se odtud.“

Škodolibě se na něj podívala, stáhla si výstřih špinavých šatů a ukázala pevná prsa. „Tak pěkný centurion jako ty musí mít peníze, aby zaplatil za to, že si na ně sáhne. I na něco víc.“

„Vypadni!“ Tullus napřáhl hůl, ale přitom musel její vnady ocenit.

Uškĺíbla se a zmizela ve dveřích své chatrče, odkud dál lákala jeho muže, ať jdou dovnitř.

Tullus ji nechal být. Fenestela, který šel v desáté řadě, a *tesse-*

rarius vzadu se postarají o to, aby se nikdo neopovážil vystoupit z formace. Nebýt dalších důstojníků, nechal by jednoho ze svých mužů, aby to zkusil a odbyl si rychlovku. Vojáci z jiných jednotek to dřív tak dělali, aniž by si toho centurion všimal. Aspoň tak se to vyprávělo po večerech u ohňů.

V tomto případě nemusel použít hůl. Dav místních prořidl, když vešli do osady, kde se nacházely obchody a obydlí lidí z vyšší třídy. Tam také měla spousta legionářů a nemálo důstojníků družky. I nadále se na ně snášela pozvání přijít se najíst a napít vína, koupit si zbraně nebo cetky pro své dívky, ale lidé jim nevstupovali do cesty. Jeho vojáci se dali do smíchu, když dvojice rázných místních žen s copánky, patrně sestry, zahlédly své druhy uprostřed centurie a začaly jim nadávat. Stěžovaly si, že od nich minulý měsíc neviděly ani denár. Ječely na ty zoufalce, ať se nevracejí přes Rhenus, dokud jim nedají nějaké peníze. Tiché omluvy vojáků, že ještě nedostali žold, vyvolaly další nadávky. Kamarádi se jim hlasitě posmívali.

„Pokračujte v chůzi!“ zařval Tullus, aby překřičel aspoň své muže, když už se mu nepodařilo překřičet jejich ženy. Pochoďoval dál a byl rád, že se ho takové nepříjemnosti netýkají. Občas litoval, že nemá nějakou ženu, ale tím, že vedl vlastní vojáky a kromě toho kohortu ze šesti centurií, neměl žádný volný čas. Když na něj přišla potřeba, což nebylo tak často jako dřív, zašel do nejlepšího nevěstince v osadě. Až odejde do výslužby, třeba si najde mladou nevěstu a založí rodinu. Do té doby byl ženatý s armádou.

Stavení blízko *fora* byla honosná. Bydleli v nich kupci, kteří zbohatli na zboží, které proudilo přes Rhenus. Když Tullus zkoumal jedno výstavní, uvažoval, jestli by byl šťastnější, kdyby přes řeku prodával víno, nádobí a stříbrné tácy a za utržené peníze nakupoval dobytek, otroky a ženské vlasy – zboží, o které měl Řím v Germánii zájem. Mohl by si vydělat jmění – mohl by vlastnit velký dům s ústředním vytápěním, záchodem a nádvořím. Potom ho z chodníku hrdě pozdravil pahýlem pravé ruky nějaký veterán ve vybledlé vojenské tunice. Tullus mu odpověděl stejným gestem a zastyděl se, že uvažuje o něčem jiném než o kariéře vojáka. Přátelství, které mu dopřával život v legii, bylo nad všechny peníze. Ty byly na druhém místě – a vždycky to tak bude. Kromě toho mu renta centuriona bohatě postačí k životu

a zajistí mu větší šanci, než jakou dostal ten jednoruký chudák. Zašátral v měšci u opasku a hodil muži denár. Za to se mu dostalo hlasitého blahořečení.

Jupiter, největší a nejlepší z bohů, dovol, ať se dožiju konce služby ve zdraví na duchu i na těle, pomodlil se. Jestli se to nestane, přeji si rychlou smrt. Podvědomě si sáhl na amulet ve tvaru penisu, který mu visel na krku. Proč mám tak špatnou náladu? uvažoval, když kráčeli po ulici vedoucí k řece. Za tak pěkného dne pro to není žádný důvod.

„Tak se vracíte z hlídky, pane?“ křikl velitel stráže, jeden z osmi legionářů před malou budovou vedle křižovatky. Toto místo bylo hlídáno ve dne v noci.

„Ano. Lucius Cominius Tullus, vrchní centurion, druhá kohorta osmnáctá legie.“

„Jaké je dnešní heslo, pane?“

„Roma Victrix.“

Voják mu zasalutoval a ustoupil.

Tullus zamířil na klenutý kamenný most, na který se vedle sebe vešli dva vozy nebo osm legionářů. Tyčil se nad částí řeky, širokou sto padesát kroků. Za ním byl uprostřed koryta úzký ostrov, hustě porostlý jabloněmi. Skupina vojáků, kteří měli volno, rybařila ze břehu nejbliž osady a přitom žertovala. Kousek od břehu hřadoval jeřáb. Dlážděná silnice vedla přímo přes ostrůvek k dalšímu ostrovu přes větší most. Za tím se nacházel třetí most, vedoucí na východní břeh. Stavba toho posledního byla pekelně těžká, vzpomněl si Tullus. Řeka tam byla hluboká a prudká. Spousta mužů se utopila, než se podařilo dostat na místo obrovské dřevěné piloty, tvořící základy. Pamětní deska v půlce mostu uváděla jednotku, která most stavěla, a zároveň uctívala Augusta slovy *Pontem perpetui mansurum in saecula* – „Postavil jsem most, který přetrvá navěky“. Tys ho nepostavil, pomyslel si rozzlobeně Tullus. Postavili jsme ho my a stálo nás to pot a krev. Jména mrtvých legionářů by měla být vytesána do kamene, jenže tak se nechová Řím ani armáda. Bohužel.

Druhé strážní stanoviště se nacházelo tak o pět set kroků dál, nad nejširším úsekem řeky. Tím, že leželo na germánské straně, bylo mnohem větší než stanoviště na bližším břehu, a sloužila tam polovina centurie legionářů. Jak se Tullus blížil ke konci mostu, objevil se před ním volský povoz. Dvojice zvířat,

jež ho táhla, byla celá schvácená. Bučela a odmítala jít rovně. Výhled mu zatarasil obchodník vedoucí dva vozy plné otroků s vyhaslým pohledem, kterého míjeli. Když znovu viděl, vozka – podle vzhledu to byl voják – musel sjet s vozem ze silnice. Někteří muži to z pozorovatelný se zájmem sledovali. Jejich neurvalé poznámky zaslechl i Tullus. „To si říkáš legionář?“ „Nedokážeš zvládnout ani dva mizerný voly?“

„Držte hubu!“ odsekl ten muž. „Nejsou nervózní kvůli mně. To dělá ten pach medvěda.“

Všichni si se zájmem prohlíželi hrubě tesanou klec, připojenou k vozu. Voják a jeho společníci byli *ursariové*. Ti chytali medvědy, které potom lovili bojovníci v dřevěných arénách mimo tábor. Byla to oblíbená zábava posádky. Aby byl zajištěný pravidelný přísun zvířat, vojáci se běžně posílali lovit medvědy, vlky a vysokou zvěř v lesích na východ od řeky. Podle Tulla byl mnohem zábavnější jejich lov v přírodě, ale podívaná v aréně sloužila k rozptýlení vojska, a to bylo nejdůležitější.

„Tak pojď, Jupitero, medvěd na tebe nemůže. Klid, Marte!“ řekl *ursarius* a podrbl oba volky po hlavě. „Už tam skoro jsme. Jen tři mosty a *vicus* a budete zpátky v ohradě.“

Tullus zapomněl na nářky *ursaria* a pozdravil velitele stráže. Sotva se však dali do řeči, přerušili je bučící voly.

„Promiň,“ řekl Tullus a popošel k vozu. „Vojáku!“

I přes řev zvířat ho zpocený *ursarius* uslyšel. Rychle zasalutoval. „Ano, pane?“

„Jak se jmenuješ?“

„Cessorinius Ammausias, pane. *Ursarius* z osmnácté.“

„Proč se sakra tak plaší?“

„Je to nový pár, pane. Poprvé se setkali s medvědem v kleci. Promluvil jsem si s nima, až si trochu odpočinou, budou v pořádku.“

Ozvalo se několik peprných poznámek o Ammausiovu přátelském vztahu s dobyt看kem a on zatnul pěsti.

Nebyla to *ursariova* chyba, pomyslel si Tullus. „Tak dost,“ křikl a zvedl *vitis*.

Vtipkování ustalo.

Ammausias se na něj vděčně podíval. „Medvěd zajistí dobrou podívanou, pane. Takhle obrovskou bestii jsem v životě neviděl.“

„V tom případě by to mělo zapůsobit,“ poznamenal Tullus a říkal si, jak muselo být nebezpečné toho medvěda ulovit.

Klapot kopyt na silnici ohlásil příjezd jednotky germánských jezdců, možná o síle šedesáti mužů. Zarostlí vojáci v pláštěnkách se štíty a kopími klusali k mostu v neuspořádaném zástupu. To chování nebylo běžné a Tullus obrátil oči v sloup a pohlédl na velitele stráže. „Můžou počkat, než sejdem z mostu. Je to naše silnice, ne jejich.“

„Zastavím je, pane,“ řekl důstojník a popošel dopředu.

Než stihl něco říct, události se daly do pohybu. Tentokrát se nerozdivočeli volí, ale medvěd. Když někteří jezdci popojeli ke kleci, aby lépe viděli, zvíře se natlačilo na mříže, chňapalo po nich a vrčelo. Jupiter a Mars se okamžitě splášili. Překvapenému Ammausiovi se provaz vyškubl z rukou, a když se volí rozeběhli po štěrkovém kraji silnice, odhodilo ho to na stranu. Jak sestupovali, vůz zamířil jiným směrem než oni, okamžitě se naklonil a během několika vteřin se převrátil. Dřevo se rozštíplo, volí bučeli a Ammausias klel.

Přestože byl Tullus v plné zbroji a měl za sebou skoro osmdesát legionářů, srdce se mu zastavilo, když medvěd z rozbité klece vyskočil. Ammausias nepřeháněl. Bylo to pozoruhodné zvíře s hustou hnědožlutou srstí a velkou kulatou hlavou s malými ušima. Medvěd si však nepřál nic jiného než uniknout. Nevšímal si volů a zástupu přihlížejících vojáků a vyrazil z kopce k nejbližším stromům.

„Zatracený divoši,“ křikl Ammausias.

Přítomní na mostě se znovu dali do smíchu a Tullus se k nim proti své vůli přidal.

„Vezměte sítě a provazy,“ zavolal Ammausias na své spolčeníky. „Třeba bychom ho mohli chytit.“

Radši vy než já, napadlo Tulla. Pronásledovat velikého rozrušeného medvěda a pak se ho snažit zavřít, byla děsivá vyhlídka. I kdyby lovci uspěli, nebyla žádná legrace dopravit šelmu do tábora. Klec byla úplně zničená a nedala se opravit.

Neočekával, že germánští jezdci udělají něco jiného, než že to budou pobaveně sledovat. Jenže jejich velitel, ramenatý muž s černou hřívou vlasů, je vyzval, ať vyrazí za medvědem.

„To je větší zábava, než jsem zažil ve službě, pane,“ zasmál se velitel stráže.

„Pro mě taky,“ odpověděl Tullus. „Ale nepřipadá mi správné, že tady stojíme, zatímco Germáni pomáhají zvíře chytit.“

„To oni medvěda vyděsili, pane.“

„Přesto když něco nepodnikneme, vrhne to na nás špatné světlo.“ Tullus otočil hlavu. „Fenestelo! Postarej se o ně.“

Tullus nechal optiovi na starosti vojáky, vzal s sebou patnáct mužů a vydali se směrem, kudy utekl medvěd. S překvapením zjistil, že Germáni už mezitím medvěda dostali do úzkých. Jezdci ho vypudili z úkrytu v březovém hájku a obklíčili ho v kruhu koní s napraženými kopími. Pokaždé když se zvíře pokusilo utéct, bojovníci je zahnali zpátky. Medvěd rozzuřeně vrčel a běhal sem a tam a marně se snažil vyklouznout ven. Ammausias se radil s germánským velitelem a jeho druhové stáli opodál se sítěmi v rukách.

Tullus se k nim nepozorovaně přiblížil.

„Dokážete ho chytit?“ zeptal se Germán latinsky s lehkým přízvukem.

„Jednou jsme to dokázali, tak to můžeme zkusit znovu,“ prohlásil Ammausias. „Nebezpečné bude tu bestii svázat a odnést ji k aréně.“

„Můžu pořád ještě poručit svým lidem, aby se stáhli,“ usmál se Germán.

„To ne!“

„Jen jsem žertoval.“

Ammausias se smutně zasmál.

Tullus si odkašlal. „Můžu nějak pomoci?“

Ammausias se s radostí podíval z Tulla na Germána, který se znovu usmál a ucouvl. „Ano, pane, děkuji, pane. Vaši muži by mohli mezery mezi jezdci zaplnit štíty.“

„Dobrá. Vy zařídíte ten zbytek?“

„Chytíme ho do sítě, jakmile vaši vojáci dorazí, pane,“ odpověděl Ammausias a nespustil z medvěda oči. „Musí se to udělat rychle. Než si bude hledat cestu ven, a když se o to pokusí, pak ho zastavíme kopími.“

Tullus vydal vojákům rozkazy. „Snažte se, ať se vám nic nestane, bratři,“ vyzval je, což vyvolalo nervózní smích. Odepnul si štít, vstoupil do kruhu mužů a koní a snažil se působit odhodlaně. Děj se vůle boží. Zvládnou to.

Ulevilo se mu, když medvěda zanedlouho lapili. Jakmile

všichni zaujali svá místa, Ammausias a jeho druhové se dali do práce. Jeden dráždil medvěda kopím, aby odpoutal jeho pozornost, a ostatní se k němu připlížili zezadu. Po zuřivém útoku na mučitele následoval dobře mířený hod smyčkou provazu. Jakmile přistála medvědovi na krku, utáhli ji. Potom přiletěla velká těžká síť, která zakryla medvěda od hlavy k patě. Zvíře máchlo tlapami a síť protrhlo. Jenže pak se do ní zamotalo. Několik mužů odvážně popošlo blíž s provazy v rukách. Tullus sledoval s úžasem, jak chytili jednu zadní tlapu a pak druhou, omotali medvědovi končetiny provazem a zajistili pevnými uzly. Jednoho vojáka škrábl do ruky, ale to bylo jediné zranění. Nakonec medvěda svázali jako obrovskou slepici určenou na polévku.

Ammausias se podíval spokojeně na Tulla a velitele Germánů. „Víš, jak zneškodnit šelmu,“ řekl Tullus s respektem.

„Ano, pane, musím. Děkuji vám oběma za pomoc. Nařežeme pár velkých větví na nosítka a rychle ho odneseme zpátky na silnici. Pošlu pro vůz a dopravíme ho do tábora.“

Bojovník pohlédl na medvěda. „Mí lidi tyhle šelmy loví. Ale v divočině. Nechápu, proč je chytat jenom proto, aby je zabili před tisíci lidí.“

Ammausias se na něj opovržlivě podíval, ale byl natolik rozumný, že se nehádal. Zasalutoval a odešel.

„To je římský způsob,“ vysvětlil Tullus. „Já taky dávám přednost lovu, ale většina lidí se ráda dívá na takové představení z bezpečného místa v hledišti arény. Každý není jako ty.“

Germán se zasmál. „Máte pravdu. Já mám kolem sebe bojovníky, ale všichni z našeho kmene takoví nejsou.“

Při bližším pohledu byl tento Germán impozantní postava. Pod vlněnou košilí se mu rýsovaly svaly a stehna měl silná jako kmen mladého stromu. Na pláštěnce měl na rameni připnutou pěknou stříbrnou brož a žluté tkaničky na okraji šatů prozrazovaly jeho urozený původ. „Z jakého jsi kmene?“ zeptal se Tullus.

„Cherusků,“ zazněla hrdá odpověď. Potom na něj mrkl a dodal: „Z té části kmene, která je Římu přátelsky nakloněná.“

„Haha!“ zasmál se Tullus. Jisté odnože Cherusků byly ještě před několika lety nepokořitelní nepřátelé říše. „Nejsi náhodou jeden z Arminiových lidí?“ Tullův přítel centurion měl o tomto důstojníkovi z kmene Cherusků vysoké mínění, protože prokázal velkou statečnost v tříleté panonské válce.

Ozval se hlasitý smích a Tullovi to došlo. „Ty jsi Arminius.“

„Přesně ten.“ Shýbl se a podal mu ruku.

„Lucius Cominius Tullus. Tullus.“

Arminius ukázal prstem na Tullovu přilbici. „Vrchní centurion?“

„Ano. A vy jste prefekt *auxilia*. Správně bych vám měl říkat pane.“

Arminius se znovu zasmál. „To není třeba. Nejsme přece na cvičišti.“

Tulla potěšilo Arminiovo neformální a srdečné chování. „Kde máte posádku?“

„Velím křídlu, které je přidělené k sedmnácté, na Ara Ubiorum.“

Velká základna v Ara Ubiorum, domov dvou legií, byla víc než padesát mil odtud. Také se nacházela na západním břehu řeky Rhenus, ale Tullus byl zvyklý, že germánské kmeny jezdí delší trasou na sever po druhé straně. Byli jste na dovolené?“

„Byli. Já i mí chlapi. Velitel tábora nás pustil před deseti dny. Poslal nás, abychom se spojili se sedmnáctou tady, před letním pochodem do Germánie.“

Tullus přikývl. To dávalo smysl.

„Chce se mnou mluvit Varus.“

Publius Quinctilius Varus byl správce Germánie a velitel pěti legií. Nějakou dobu pobýval v táboře osmnácté legie a připravoval se na nadcházející tažení. Tullus ho znal od vidění a při mnoha příležitostech ho slyšel, ale nikdy mu nebyl představený. „Vy znáte Vara?“

Arminius pokrčil rameny. „Jo, dobře spolu vycházíme.“

Tulla pobouřilo, že nějaký Germán se přátelí s nejvyšším velitelem, zatímco on, zkušený římský důstojník, který slouží přes pětadvacet let, ne. Proč se divím? Arminiova jízda se počtem blížila kohortě. Byl to vysoce postavený muž svého kmene, římský občan a jak všichni věděli, vážený příslušník třídy jezdců. Ta poslední věc ho trochu trápila. Ale jenom trochu. „Dobrá, až s vámi Varus skončí, přijďte ke mně. Můžeme si spolu vypít trochu vína.“

„Vaši nabídku přijímám,“ souhlasil Arminius s úsměvem. „Na shledanou.“

Tak tohle je Arminius, pomyslel si Tullus a sledoval Cheruska, jak odjíždí. Je ctižádostivý, ale vypadá jako správný chlap.

Kapitola třetí

Publius Quinctilius Varus seděl u stolu v kanceláři legáta Gaia Numonia Valy, kterou si zabral hned po příjezdu. Přestože měl červenou tuniku z té nejkvalitnější látky, byl to nezajímavý malý člověk s řídnoucími vlnitými šedivými vlasy a břichem. I přes přepychové zařízení – těžký dřevěný nábytek, drahé busty císaře, zdobený lustr – se tam cítil jako ve vězení.

„Už budeme hotoví?“ zeptal se, ačkoli podle stohu dokumentů a tabulek na stole dobře věděl, že nebudou.

Jeho písař Aristides, tlustý řecký otrok, kterého měl, ani nevěděl, jak dlouho, na něj vrhl zkušební pohled. „Ne, pane. Teprve jsme se prokousali asi půlkou.“

Varus si promnul unavené oči. „Kdybych věděl, že můj život bude řídit kancelářská práce, nikdy bych se na takovou dráhu nevydal,“ zavrčel.

Aristides, který mu stál za levým ramenem, na to nic neřekl.

„Nedívej se na mě takhle,“ vytkl mu Varus, když se na něj ohlédl.

„Jak se na vás dívám, pane?“ zeptal se Aristides nechápavě.

„Pochybovačně. Když povytáhneš obočí.“

Aristidovi zacukaly rty. „Nejsem si jistý, jestli vám rozumím, pane.“

„Lžeš, ale jen jsem tě nepřistihl.“ Varus se usmál. „Moc dobře tě znám, Aristide.“

Aristida to potěšilo. „Po tak dlouhé době, pane, bych byl blázen, kdybych nepochyboval.“

„Nemám žádný skutečný důvod k nespokojenosti,“ připustil Varus. „Po návratu ze Sýrie jsem si stěžoval, že nemám co dělat. Když mi před více než dvěma roky Augustus nabídl funkci správce Germánie, byl jsem radostí bez sebe. Jsem guvernér

jedné z nejdůležitějších provincií říše. Lepší je tohle“ – bouchl rukou na dokumenty – „než sedět doma a poslouchat stížnosti manželky na ceny, jaké požaduje její švadlena.“

„Jste spokojenější, když pracujete, pane.“

„Ano, to jsem,“ souhlasil Varus. „Přines mi trochu galského vína, co mám rád, a rychle všechno doděláme.“

Je třeba říct, že pán měl požádat o víno až po poledni. Vždy taktní Aristides si to však nechal pro sebe. Zavolal na otroka, co stál u dveří do kanceláře, a poručil mu, ať donese víno.

Než Varus dopil první pohár, vyřídili svazek dopisů od legáta Lucia Nonia Asprena, který sídlil v Mogontiaku, dvě stě mil proti proudu řeky z Vetery. Varův synovec Asprenas byl schopný úředník a velitel a jeho komunikace se skládala z hlášení a jasných žádostí, které se daly snadno vyřídit. Varus diktoval Aristidovi odpovědi, ten si dělal poznámky na voskovanou dřevěnou tabulku a potom podle nich napsal dopis. Jakmile to měli hotové, pustil se do další hromádky dokumentů, obsahujících stížnosti náčelníků germánských kmenů bližších i vzdálenějších, žádost o lékaře od velitele tábora v Alisu a o dodávku železa a bronzu od vyššího důstojníka z pevnosti Confluentes. Jistý kupec v Bonně si stěžoval na vyděračské částky, které je nucený platit vojákům, když vozí zboží přes osadu. „Když jsem se bránil,“ psal kupec, „zbili mě na ulici jako prašivého psa. Tak jsem si šel hned stěžovat k veliteli tábora, ale ten se mi vysmál. Z čirého zoufalství píšu já, římský občan, vám, Publiovi Quinctiliovu Varovi, zástupci samotného Augusta. Nežádám o nic jiného než o spravedlnost.“

„Dobrý bože,“ řekl Varus otráveně. „Co můžu udělat, abych to napravil?“

Ani tentokrát to Aristides nijak nekomentoval. Kupec má nejspíš pravdu. Byla to běžná praxe, že vojáci, strážící říšské silnice, vybírali mýtné od procházejících obchodníků a tvrdě zatočili s každým, kdo se vzepřel. Věděl to. I Varus to věděl.

Varus se na chvilku zamyslel. „Napiš veliteli pevnosti v Bonně. ať toho kupce s úctou přijme a jeho obvinění znovu vyslechne. Jestli se mužova obvinění ukážou jako oprávněná, ať mu vrátí, co mu ukradli, a použijí k tomu peníze z pokladny posádky. Pokud oprávněná nebudou, ať své vojáky neoficiálně upozorní, že nemají být tak strašně chamtiví. Také pošli dopis kupci a vyjádři v něm lítost, že je tak nespokojený s jednáním mých vojáků.“

Dej si pozor, ať ani v nejmenším nepřipustíš, že se stalo něco nepatřičného. Sděl mu, že jsem dal pokyny veliteli, ať se s ním sejde a znovu si jeho stížnost nezaujatě vyslechne.“ Počkal, až Aristides dopíše. „Máš to všechno?“

„Samozřejmě, pane,“ povzdechl si.

„Dobrá.“ Varus se nevrle podíval na stoh korespondence, která ještě zbývala. „I když se mi bude stýskat po pohodlí trvalého tábora, rád tohle místo opustím.“

„Myslíte náš letní pochod na východ, pane?“ Tentokrát se Aristides nesnažil svůj odpor zakrýt.

„Ano. Tři měsíce pěkného počasí a lovu, během nichž mě úřední dopisy jen tak nedostihnou. Budu muset vést účetnictví, ale to není nic ve srovnání s tím, kolik toho musím vyřídit tady. S většinou si poradíš sám. Až se na podzim vrátíme, na tomhle stole bude hora dokumentů, ale to je jedno.“ Varus si všiml Aristidova výrazu a zasmál se. „Až budeme pryč, aspoň si občas dopřeješ teplou koupel. I když jsi otrok, nemůžeš říct, že se o tebe nestarám.“

„Staráte se, pane. Děkuji,“ řekl Aristides a už se tak nemračil. „Jsem vám vděčný.“

„Ani jsem nezapomněl na svůj slib. Až opustím místo guvernéra, dostaneš svobodu. Sloužil jsi mi dobře, a tak je to to nejmenší, co pro tebe můžu udělat.“

„Publie Quinctilie Vare, jste ten nejlepší pán, jakého si otrok může přát,“ prohlásil Aristides a usmíval se od ucha k uchu. Uklonil se. „Jsem vám vděčný.“

„Už ti tedy nevádí cestovat do té divoké Germánie?“ zeptal se Varus a taky se usmál.

„Bude se tam bojovat, pane?“

Varus neměl Aristidovi za zlé, že se bojí. Byl to učenec, ne voják. „Pochybuji. Vypadá to, že na druhém břehu řeky je klid. Kromě toho nás bude doprovázet víc než deset tisíc legionářů. Žádní nepřátelští Germáni se neodvážejí k našemu táboru ani přiblížit.“

Aristida to potěšilo. „To je moc dobře, pane.“

„A teď zase do práce.“ Varus vzal dřevěnou tabulku a rozlomil pečeť na šňůrce, která držela dvě části u sebe. Když je otevřel, začal číst. „Ach. Tohle je od velitele z Fectia. Jeho zpráva je dobrá a jeho žádost se neliší od většiny těch zatracených dopisů.“